

**UTMARKSDOMSTOLEN FOR FINNMARK -
FINNMÁRKKU MEAHCCEDUOPMOSTUOLLU**

DOM

Avsagt: 20.08.2015 i Utmarksdomstolen for Finnmark -
Finnmárkku meahcceduopmostuollu,

Saksnr.: 14-162528TVI-UTMA
14-164564TVI-UTMA

Dommer:	Leder	Nils Asbjørn Engstad
Dommer:	Nestleder	Marit Nervik
Dommer:	Medlem	Jan Åge Riseth
Dommer:	Medlem	Kjersti Schanche
Dommer:	Medlem	Benny Solheim

Protokollfører: Marita Lunde Larsen

Saksnr.: 14-162528TVI-UTMA

Saken gjelder: Eiendomsrett til grunn og rett til tonnøre og festeinntekter

Saksøker:
Stjernøy Reinbeitedistrikt

A

B

C

D

E

Prosessfullmektig:

Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,

F

Advokat Geir Johan Haugen
Advokat Andreas Brønner,
Advokat Geir Johan Haugen

mot

Finnmarkseiendommen

Advokat Knut Helge Hurum

Saksnr.: 14-164564TVI-UTMA

Saken gjelder: Eiendomsrett til grunn og rett til tonnøre og festeinntekter

Saksøker:

G
H
I
J
K
L
M

Prosessfullmektig:

Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen
Advokat Andreas Larsen

mot

Finnmarkseiendommen

Advokat Knut Helge Hurum

DOM OG KJENNELSE

Sakene er forent til felles behandling i medhold av finnmarksloven § 40 første ledd bokstav a, og gjelder krav om eiendomsrett til deler av grunnen på Stjernøya i Finnmark.

Spørsmålet er om saksøkernes og deres rettsforgjengeres bruk av Stjernøya til reindrift har gitt grunnlag for erverv av eiendomsrett til grunnen. Sakene gjelder også saksøkernes krav om at Finnmarkseiendommen skal betale tonnøre fra gruvedrift i tvisteområdet og festeavgifter fra samme område oppebåret de siste tre år før forkynnelse av stevningene.

Utmarksdomstolen for Finnmark ble opprettet i 2014 med hjemmel i finnmarksloven § 5 tredje ledd jf. § 36 (lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke). Ved kongelig resolusjon 7. mars 2014 ble det konstituert medlemmer og varamedlemmer til domstolen. Tiltredelsestidspunktet for medlemmene og varamedlemmene ble senere fastsatt av Domstoladministrasjonen til 1. september 2014.

Finnmarkskommisjonen ble oppnevnt ved kgl. res. 14. mars 2008. Finnmarkskommisjonen skal utrede rettigheter til land og vann i Finnmark, jf. finnmarksloven § 5 tredje ledd. På grunnlag av gjeldende nasjonal rett skal kommisjonen blant annet utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen Finnmarkseiendommen (FeFo) overtok fra Statskog SF 1. juli 2006, jf. finnmarksloven § 29 første ledd. Finnmarkseiendommen er et selvstendig rettssubjekt etablert i medhold av finnmarksloven.

Finnmarkskommisjonen fastsetter felt for utredningsarbeidet og bestemmer rekkefølgen i behandlingen. Mulige rettighetshavere i feltet skal varsles. Kommisjonen har selv ansvaret for at saken blir tilstrekkelig opplyst. Etter at kommisjonen har utredet et felt skal den avgi en rapport som skal inneholde opplysninger om hvem som etter kommisjonens mening er eiere av grunnen, hvilke bruksrettigheter som etter kommisjonens oppfatning eksisterer, og de saksforholdene kommisjonen bygger sine vurderinger på. Finnmarkseiendommen skal uten ugrunnet opphold ta stilling til Finnmarkskommisjonens konklusjoner. Parter som ikke er enig i Finnmarkskommisjonens konklusjoner kan be kommisjonen om å mekle. Det vises til de nærmere bestemmelser om Finnmarkskommisjonen i finnmarksloven kapittel 5 I.

Utmarksdomstolen for Finnmark er en særdomstol som skal behandle tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt. Tvister kan bringes inn for utmarksdomstolen ved skriftlig stevning senest ett år og seks måneder etter at Finnmarkskommisjonens rapport ble avgitt, jf. finnmarksloven § 38. Det vises til de nærmere bestemmelser om Utmarksdomstolen for Finnmark i finnmarksloven kapittel 5 II.

Finnmarkskommisjonen besluttet 30. oktober 2008 at Stjernøya/Seiland skulle utlyses som felt 1. Mulige rettighetshavere ble varslet ved kunngjøring om feltet, med foreløpig frist til 1. juni 2009 for å melde mulige krav.

Stjernøy reinbeitedistrikt (reinbeitedistrikt 25) meldte inn krav om eiendomsrett til hele eller deler av gnr. 60 bnr. 1 i Alta kommune og subsidiært slik bruksrett som fremgår av ILO-konvensjon nr. 169 art. 14 nr. 1 andre punktum. Atter subsidiært ble det påstått at distriktets siidaandels-innehavere må tilkjennes sameierett til hele eller deler av gnr. 60 bnr. 1, samt rett til jakt og fiske i vassdrag med stang og håndsnøre på eiendommen. Atter subsidiært ble det anført at siidaandelsinnehaverne må tilkjennes bruksrett til eiendommen. Kravet var grunnet på langvarig bruk.

G mfl., heretter benevnt Sara-gruppen, meldte inn krav om kollektiv eiendomsrett til et område sør på Stjernøya som omfattet det nære landområdet mellom Storbukt og Indre Simavik. Kravet var grunnet på langvarig bruk.

Finnmarkskommisjonen avga 20. mars 2012 sin rapport om rettighetsforholdene i felt 1 Stjernøya/Seiland. Kommisjonen konkluderte slik hva gjelder de innmeldte krav fra Stjernøy reinbeitedistrikt:

"Siidaandelshaverne i Reinbeitedistrikt 25 har ikke ervervet eiendomsrett til hele eller deler av FeFo-grunnen på Stjernøya. Derimot er det på øya med grunnlag i alders tids bruk ervervet en alminnelig bruksrett til reindrift som utøverne i distriktet har andel i. Reindrifftsretten er etter sin art en selvstendig bruksrett med det innholdet som er regulert i reindrifftsloven §§ 19 til 26, jf. lovens § 4. Retten kan utøves innenfor lovens rammer, og kan ikke anses som en eksklusiv rett for de aktuelle familiegruppene. Den gjelder på all FeFo-grunn på Stjernøya som er ansett som samisk reinbeiteområde i medhold av gjeldende reindrifftslovgivning."

Kommisjonen konkluderte slik hva gjelder de innmeldte krav fra Sara-gruppen:

"Kommisjonen legger til grunn at Sara-gruppen ikke har ervervet eiendomsrett til det arealet på Stjernøya som gruppens krav gjelder. Gruppen hadde imidlertid i 1992 andel i den alminnelige reindrifftsretten som med grunnlag i alders tids bruk er ervervet til FeFo-grunnen på Stjernøya, jf. foran i punkt 7.2.6.11. Retten kan utøves innenfor reindrifftslovens rammer og ligger ikke eksklusivt til de aktuelle familiegruppene. Den har ikke falt bort på grunn av ikke-bruk."

Fram til Utmarksdomstolen for Finnmark ble etablert, fungerte Indre Finnmark tingrett som adressat for søksmål reist ved utmarksdomstolen. Ved stevning 27. august 2013 reiste Stjernøy reinbeitedistrikt mfl., i alt syv saksøkere, søksmål mot Finnmarkseiendommen ved Utmarksdomstolen for Finnmark med påstand om at reinbeitedistriktet, alternativt saksøkerne 2 - 7, tilkjennes eiendomsrett etter rettens skjønn til hele eller deler av den grunn som Finnmarkseiendommen i dag disponerer på Stjernøy. Det var også lagt ned påstand om at Finnmarkseiendommen dømmes til å fradele og utstede skjøte på den grunn som blir tilkjent saksøkerne. Det ble videre påstått at Finnmarkseiendommen dømmes til å betale reinbeitedistriktet tonnøre og festeinntekter oppebåret de siste tre år regnet fra stevningens forkynnelse, og at reinbeitedistriktet tilkjennes retten til jakt og fangst av

småvilt og fiske i vassdrag med stang og håndsnøre på den grunn Finnmarkseiendommen i dag disponerer på Stjernøya. Subsidiært ble det påstått at reinbeitedistriktet, alternativt saksøkerne 2 - 7, tilkjennes slik bruksrett som fremgår av ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 andre punktum, etter rettens skjønn på deler eller all grunn som Finnmarkseiendommen disponerer.

Stevningen ble forkynt for Finnmarkseiendommen ved domstolens brev av 16. oktober 2014, og forkynning ble vedtatt 17. oktober 2014. Etter søknad ble tilsvarsfristen utsatt til 19. desember 2014.

Ved stevning av 20. september 2013 reiste Sara-gruppen, i alt syv saksøkere, søksmål mot Finnmarkseiendommen ved Utmarksdomstolen for Finnmark. I stevningen var det lagt ned påstand om at saksøkerne hver for seg tilkjennes eiendomsrett til areal på eiendommen angitt som felt 1/2009 – Stjernøya i Alta/Loppa kommune.

Stevningen ble forkynt for Finnmarkseiendommen ved domstolens brev av 16. oktober 2014, og forkynning ble vedtatt 17. oktober 2014. Tilsvarsfristen ble etter søknad utsatt til 19. desember 2014.

Ved tilsvare av 19. desember 2014 påsto Finnmarkseiendommen seg frifunnet i begge sakene.

Utmarksdomstolen besluttet 5. januar 2015 at sakene skulle forenes til felles behandling, jf. finnmarksloven § 40 første ledd bokstav a. Det ble i beslutningen lagt vekt på at sakene gjelder dels krav om eiendomsrett til det samme arealet og at sakene reiser likeartede spørsmål.

Hovedforhandling ble holdt i Alta over åtte rettsdager fra og med 8. juni til og med 18. juni 2015.

For Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. møtte A, B, D og E med prosessfullmektig advokat Geir Johan Haugen og rettslig medhjelper advokat Andreas Brønner. D, A og B ga forklaring. Under hovedforhandlingen framkom det opplysninger om at N, en av de opprinnelige saksøkerne, hadde avgått ved døden etter at søksmålet ble reist. Det ble avklart at F trer inn som part i saken etter sin avdøde far N.

For Sara-gruppen møtte G, H, I, J, L og M med prosessfullmektig advokat Andreas Larsen. G, H, I og L ga forklaring.

For Finnmarkseiendommen møtte direktør Jan Olli, Sverre Pavel, avdelingsleder for grunn og rettigheter i Finnmarkseiendommen, og seniorrådgiver Jon Meløy sammen med prosessfullmektig advokat Knut Helge Hurum. Sverre Pavel ga forklaring.

I tillegg til partsforklaringene hørte utmarksdomstolen fem vitner. Det ble foretatt slik dokumentasjon som framgår av rettsboka sammenholdt med utmarksdomstolens eksemplar av det faktiske utdraget. Det ble under hovedforhandlingen fremlagt kart over tvisteområdet med påstandslinjer.

Retten befarte tvisteområdet over en lang rettsdag mandag 15. juni 2015 sammen med partene, prosessfullmektigene, rettslig medhjelper og vitnet Arvid Petterson. Partene påviste særlig følgende områder: Nabbaren, Storbukt, Ytre Simavik, Sommerbukt, Indre Simavik, Skarberget, Davaluft, Hallvardvik, Vinšá, Store Kvalfjord, Pollen og Indre Pollen. Partene påviste påstandslinjer i terrenget. Vitnet Arvid Petterson ga forklaring under befaringen.

Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. har i hovedsak anført:

Eiendomsrett som historisk ervervet rett

Kravet om eiendomsrett til tvistearealet er grunnet på at samene er det opprinnelige folk med en opprinnelig og historisk ervervet eiendomsrett til grunnen på Stjernøya. Denne eiendomsretten er fremdeles i behold.

Samefolket har antakelig bebodd Finnmark siden begynnelsen av vår tidsregning. Fram til ca. år 1300 hadde kongen ikke suverenitet over Finnmark. Det forelå sannsynligvis ikke noen eierpretensjon eller besittelsesvilje fra statsmaktens side overfor samenes land i Finnmark før på slutten av 1600-tallet. Samene var følgelig enerådende i Finnmark i flere tusen år. Kongen anså seg ikke som eier av området i privatrettslig forstand, men så på området som en allmenning, og hadde ikke oppfordring til å bry seg om forholdene i Finnmark. Det vises til Tønnesen: *Retten til jorden i Finnmark* (1972) side 8 flg.

Stjernøya var beiteområde for rein allerede på 1700-tallet, jf. Tønnesen op. cit. side 56 som viser til at øya da var beiteområde for Komagfjordbyens rein. Sentraladministrasjonen approberte i 1758 amtmannens forslag om å bortforpakte en del rettigheter på øyene i Vest-Finnmark, men Stjernøya var en av få øyer som ikke ble bortforpaktet, jf. Tønnesen op. cit. side 78-79. Den alt vesentlige del av reindriften, som ble foretatt av de norske og finske fjellsamer, fikk forløpe uten innblanding fra sentralt hold.

Bruken i Finnmark var forbundet med en sterk oppfatning om benyttelsen av samtlige aktuelle naturressurser som rettigheter for den lokale befolkning, en bruk som i sin opprinnelse hviler på et selvstendig grunnlag og som er eldre enn statens påstand om eiendomsrett, jf. Jebens: *Om eiendomsretten til grunnen i Indre Finnmark* (1999) side 123. Sannsynligvis hadde samene eiendomsrett til området, men en gang på 1800-tallet endret dette seg ved at staten ble ansett å ha eiendomsrett. Samenes historisk ervervede eiendomsrett til grunn på Stjernøya er imidlertid fortsatt i behold. Den myndighetsutøvelse

som er utøvd av reindriftsforvaltningen er ikke utøvd i kraft av en grunneierrett. Staten har ikke mothevdet eller frihevde retten.

Alternativt grunnlag: Erverv av eiendomsrett gjennom langvarig bruk

Alternativt grunnes kravet om eiendomsrett på at samene som det opprinnelige folk har blitt fratatt eiendomsretten, men ervervet denne igjen gjennom langvarig bruk av grunnen på øya etter reglene om alders tids bruk, alternativt ved langvarig bruk i henhold til finnmarksloven § 3 jf. ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 14 nr. 1.

Staten har i liten grad utøvd myndighet og har ikke manifestert sin eierposisjon overfor reindriftssamene på Stjernøya. De samiske reindriftsutøverne har ikke hatt foranledning til å reagere på statens disposisjoner. Det kan ikke påberopes festnede forhold som begrunnelse for at staten, nå Finnmarkseiendommen, er eier av den omtvistede grunnen på Stjernøya.

Når det gjelder rettighetssubjektet anføres det prinsipalt at eiendomsretten ligger som kollektiv rett til reinbeitedistriktet. Et reinbeitedistrikt kan være et rettighetssubjekt, jf. Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 104. I folkerettslig sammenheng er det først og fremst tale om å anerkjenne kollektive rettigheter for grupper av samer, jf. Skogvang: *Samerett*, 2. utgave (2009) side 146. Det vises også til høyesterettsavgjørelser hvor det er understreket at det er reindriften som næring som er beskyttet, og avgjørelser hvor samebyer og reinbeitedistrikter har vært parter, jf. Rt-1975-1029 (Kappfjell/Røssåga), Rt-1968-429 (Altevann II) og Rt-1985-532 (Mauken). Subsidiært, for det tilfellet at rettigheten skulle være individuell, slik Finnmarkskommisjonen har lagt til grunn, er kravet til rettssuksesjon oppfylt tilbake til 1820-tallet.

Reindriftens bruk har vært dominerende innen tvisteområdet. Reindriftens bruk er langt eldre enn jordbruket på Stjernøya, og reindriften var på øya før staten begynte med utmåling der. Næringsbruken er avgjørende. Innlandsfiske, jakt og uttak av sennagress kan derfor ikke komme i betraktning. Sanking av egg og dun er også mindre aktuelt. Reindriften som næringsbruk har hatt en helt annen karakter. Det er nå seks heltidsansatte som driver i reinbeitedistriktet, og i alt er 40 personer involvert i driften. Gjerdeanlegg og flere hytter manifesterer reindriftens bruk av området. Sara-gruppens bruk kommer også Stjernøy reinbeitedistrikt til gode ved at gruppen var en del av reinbeitedistriktet fram til 1992, da Sara-gruppen la ned sin drift.

Kravet om eiendomsrett omfatter de sentrale fjellområdene hvor reindriften er og har vært så å si enerådende. Kystlinjen inngår ikke i området det kreves eiendomsrett til. Innenfor påstandslinjen har det vært svært liten aktivitet fra lokalbefolkningen. Topografi og avstand har gjort det lite aktuelt for lokalbefolkningen å bruke området. Setring og slått ble i eldre tid utøvd i områdene utenfor påstandslinjen. Det kan ikke stilles for strenge krav til

eksklusivitet, og det skal tas særlig hensyn til nomadiske folk, jf. Skogvang op. cit. side 137-138 og Eriksen op. cit. side 156. Andres bruk innenfor påstandslinjen til fiske og jakt har vært beskjedent. Ved vurderingen må det legges til grunn nåtidens bruk og hva som er relevant bruk i framtiden. Området er neppe relevant for annen bruk enn reindrift. Omfanget og hyppigheten av reindrifens bruk tilsvarer normalutøvelsen av eiendomsrett hvor utnyttelsen har skjedd på en åpen og naturlig måte, jf. Eriksen op. cit. side 141.

Kravet til kontinuitet i bruken er oppfylt ved at det har vært reindrift på øya i alle fall fra 1820-årene, sannsynligvis også lenge før det.

Ved anvendelsen av ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 er det ikke noe krav om god tro. I intern norsk rett stilles det små krav til god tro ved samisk naturbruk, jf. Rt-2001-1229 (Svartskogen). Staten har aldri egentlig opptrådt som grunneier overfor reineierne, men har kun utøvd myndighet innen reindriftsforvaltning, jf. Tønnesen op. cit. side 205. Det kan ikke legges vekt på uttalelser fra representanter fra Stjernøy reinbeitedistrikt gjengitt i den sakkyndige feltutredningen om at de har bruksrett til området.

Sara-gruppens krav om eiendomsrett kan ikke føre fram. Sara-gruppen har oppgitt reindriften og har erkjent at de ikke vil tilbake. Det er i tråd med samisk sedvane at andre kan overta området når reindrift på denne måten oppgis.

Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. krever betaling av festeavgifter og det tonnøre som Sibelco Nordic AS har betalt til Finnmarkseiendommen de tre siste år før forkynning av stevningen.

Om anvendelsen av ILO-konvensjon nr. 169

Utmarksdomstolen kan anvende ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 som selvstendig rettsgrunnlag for erverv av eiendomsrett. Finnmarksloven er ikke til hinder for det. Lovens § 5 tredje ledd har en åpen ordlyd ved at den bestemmer at rettighetene som skal identifiseres kan være ervervet på grunnlag av hevd, alders tids bruk eller annet grunnlag. Etter finnmarksloven § 36 første ledd skal utmarksdomstolen behandle tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt. Lovens § 3 innebærer en inkorporering av ILO-konvensjon artikkel 14 nr. 1.

Forarbeidene til finnmarksloven fremhever at ILO-konvensjonen er en sentral rettskilde når samiske rettigheter til land og vann i Finnmark skal fastlegges. Det gjelder særlig konvensjonens bestemmelser om landrettigheter, jf. Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) side 86, venstre spalte.

Ifølge justiskomiteens flertall i komiteens innstilling til finnmarksloven, går ILO-konvensjon nr. 169 foran finnmarksloven hvis det er motstrid, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005), side 33, høyre spalte. Komiteflertallet påpekte at domstolen ikke skal bruke ILO-

konvensjonen til å bygge ut finnmarksloven. Det å anvende finnmarksloven direkte er imidlertid ingen utbygging av loven.

Komiteflertallet uttalte også i innstillingen på side 18, høyre spalte, at utmarksdomstolen skal bygge sine avgjørelser på gjeldende nasjonal rett. ILO-konvensjon nr. 169 er inkorporert ved finnmarksloven § 3, og er en del av gjeldende rett.

Komiteflertallet uttalte også at folkerettslige kilder er relevante i den grad de omfattes av presumsjonsprinsippet, se innstillingen side 19, venstre spalte. Dette er en omtale av folkeretten generelt, ikke av ILO-konvensjon nr. 169 spesielt. Ved finnmarksloven § 3 har komiteen gitt uttrykk for anvendelsen av ILO-konvensjonen, noe som må gå foran komiteens mer generelle uttalelser om anvendelse av folkeretten.

Komiteflertallets uttalelser i innstillingen på side 36, venstre spalte, om at ILO-konvensjon nr. 169 i seg selv ikke utleder rettigheter, er en uriktig rettslig vurdering fra komiteflertallets side. Det vises også til Rt-2001-1229 (Svartskogen) hvor ILO-konvensjonen ble påberopt uten at staten protesterte mot det. Når de alminnelige domstolene er kompetente til å anvende ILO-konvensjon nr. 169 som selvstendig rettsgrunnlag, kan ikke utmarksdomstolen ha mindre omfattende kompetanse. I denne sammenheng er det sentralt at man er avskåret fra å prøve saken for de alminnelige domstolene så lenge saken hører under utmarksdomstolen, jf. finnmarksloven § 36 tredje ledd.

ILO-konvensjon artikkel 14 nr. 1 stiller ikke vilkår om god tro, og det foreligger følgelig motstrid med reglene om alders tids rett. Ved anvendelse av reglene om alders tids rett bør det derfor ikke anvendes krav om god tro. Dette vil være en justering i god harmoni med Svartskogedommen.

Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. la ned slik påstand:

1. Stjernøy reinbeitedistrikt v/leder A, alternativt saksøkerne 2 – 7, tilkjennes eiendomsrett, etter rettens skjønn, til hele eller deler av den grunn som Finnmarkseiendommen i dag disponerer på Stjernøy.
2. Finnmarkseiendommen dømmes til å fradele og utstede skjøte på den grunn som blir tilkjent saksøkerne. Omkostningene som er forbundet med dette betales av Finnmarkseiendommen.
3. Finnmarkseiendommen dømmes til å betale til Stjernøy reinbeitedistrikt v/leder A, alternativt saksøkerne 2 – 7, tonnøre og festeinntekter som er oppebåret de 3 siste årene før stevningens forkynnelse med tillegg av lovens forsinkelsesrente.

Sara-gruppen har i hovedsak anført:

Innledning

Sara-gruppen har en lang historie innen reindriften. Fra og med 1700-tallet frem til 1992 benyttet Sara-gruppen hele Stjernøya som oppholdssted og base for sin virksomhet i forbindelse med reindriftens sommerbeite.

Saksøkerne i Sara-gruppen er rettmessige eiere av et nærmere avgrenset landareal fra Sommerbukt til Storbukt på sørsiden av Stjernøya. Eiendomsretten er ervervet med grunnlag i den ulovfestede læren om alders tids bruk. Subsidiært anføres det at ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 14 nr. 1, danner et selvstendig rettsgrunnlag for erverv av eiendomsretten. Arealet gjelder det kjerneareal reindriftsutøverne i Sara-gruppen og deres rettsforgjengere benyttet på Stjernøya og hvor gruppens bruk har vært eksklusiv og dominerende.

Erverv av eiendomsrett ved alders tids bruk

Om de generelle vilkår for rettighetserverv ved alders tids bruk vises det til Rt-2001-769 (Selbu). Kravene til alders tids bruk må tilpasses reindriftens egenart, herunder den nomadiske driftsformen. Selbuddommen gjelder erverv av bruksrett, men de sentrale uttalelsene i dommen om reindriftens egenart gjelder også for krav om eiendomsrett.

Sara-gruppen har hatt en dominerende og intensiv bruk av kjernearealet gjennom hele sin brukstid. O var født i 1842 og startet på 1860-tallet reindrift i kjerneområdet sør på Stjernøya. P overtok driften etter at O døde. Om vinteren holdt Sara-gruppen til i Bossekop i Alta. Fra 1860-tallet til 1992 kom Sara-gruppen og dens rettsforgjengere til Stjernøya hvert år i april måned. De første hundre år ble reinen ført til øya med seilbåt, og fra 1960 ved pramming.

Lillebukt var ilandføringsplass for reinen fram til 1963. I forbindelse med at det i 1961 ble igangsatt gruvevirksomhet på nefelinforekomsten på øya, ble Sara-gruppen i 1963 pålagt å bruke Sommerbukt som ilandføringssted for reinen. Sommerbukt var lite egnet for ilandføring av rein på grunn av rasfare, og Sara-gruppen søkte derfor om å få benytte Ytre Simavik som ilandføringssted, men fikk avslag. I flere år brukte imidlertid Sara-gruppen Ytre Simavik som ilandføringssted uten tillatelse. I rundt 130 år har Sara-gruppen brukt Stjernøya til sommerbeite for rein.

Gruppens bruk av området har vært stabil. Muotki-området ble brukt som felles samlingsplass for reinen før de ble fraktet fra øya om høsten. Fjellet Nabbaren ble brukt som beiteområde og kastreringsplass. Etter at nefelinvirksomheten ble igangsatt har Sommerbukt blitt brukt som kastreringsområde. Ytre Simavik ble i lange perioder brukt som beitehage om høsten.

Utøvelsen av reindriften har vært tilnærmet lik hvert år fra 1860-tallet til 1992. Reindriften har vært tilstrekkelig intensiv og kontinuerlig til å oppfylle kravet om bruksintensitet.

Bruken har vært mangesidig. Sara-gruppen drev med sjøfiske i området ved Storbukt og vestover både til eget bruk og for salg. Gruppen drev i et samarbeid med fastboende sau- og geitehold i Indre Simavik og østover. Sau- og geiteholdet ble avsluttet på 1950-tallet. Annen bruk som skjæring av torv, innlandsfiske, slått, vedhogst, sanking av bark og trevirke og sanking av måseegg ble utøvd gjennom hele brukstiden. Området lar seg ikke bruke på andre måter enn disse. Ser en bort fra nefelinvirksomheten i området, ble alle bruksmåtene utnyttet av Sara-gruppen.

Sara-gruppens bruk av kjerneområdet var tilstrekkelig intensiv, omfattende og kontinuerlig til å oppfylle vilkårene for erverv av eiendomsrett ved alders tids bruk.

Interne norske rettsregler må tolkes i lys av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, jf. finnmarksloven § 3 om finnmarkslovens forhold til folkeretten. Etter gjeldende rett er det tilstrekkelig at bruken har vært dominerende sammenlignet med andres bruk, her fastboendes og andre reindriftssamers bruk.

Sara-gruppens bruk av området var intensiv og dominerende i 130 år. Bruken var tilstrekkelig dominerende for erverv av eiendomsrett. Fra 1860-tallet til midten av 1930-tallet var Sara-gruppen alene om å bruke kjerneområdet. Fra midten av 1930-tallet bodde et ektepar og en familie på fire i Ytre Simavik. Ellers har det ikke vært fastboende i området. Det er usikkert om andre har brukt kjerneområdet til vedhogst, men slik bruk har uansett vært beskjedne. Fra slutten av 1930-tallet til ca. 1960 var Sara-gruppen alene om å bruke kjerneområdet. Da nefelinvirksomheten ble etablert på øya hadde Sara-gruppen brukt området i hundre år.

Fra 1860-tallet til 1970-tallet var Sara-gruppen alene om å drive reindrift i kjerneområdet. Gaup-familien fikk på 1970-tallet samtykke av Sara-gruppen til å drive i området. Rundt 1960 tok Buljo-familien og als-familien en annen del av øya, østsiden, i bruk for reindrift. Fra en gang på 1970-tallet til rundt 1980 brukte Buljo-familien Lillebukt som sommerboplass, men Buljo-familien hadde ikke rein i dette området.

På grunn av språklige og kulturelle forskjeller mellom nordmenn og samer er det ikke grunn til å stille spesielt strenge krav til Sara-gruppens gode tro, jf. Rt-2001-1229 (Svartskogen) side 1249. Ved samisk naturbruk vil det for øvrig være et svært begrenset krav til god tro, eller ikke krav til god tro i det hele tatt, jf. Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 347 og Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) side 43 venstre spalte. Sara-gruppen har imidlertid vært i god tro om at de har vært eiere av det aktuelle arealet på Stjernøya.

Sara-gruppen har opptrådt som eiere av kjernearealet utad. De har regulert bruken av området ved dels å gi tillatelse til og dels til å nekte andre reindriftsutøvere å bruke området. Andre har oppfattet Sara-gruppen som rette eiere av arealet. Uten å søke tillatelse har Sara-gruppen reist gammer og hytter flere steder i kjernearealet, noe som indikerer at gruppen har vært i god tro om å være eiere av kjerneområdet. Det forhold at P kjøpte eiendommen "Keilelven" i Ytre Simavik av staten i 1936 og at G i 1980 søkte Finnmark Jordsalgskontor om tomt til gjeterhytte i Ytre Simavik, var ikke uttrykk for ond tro, men uttrykk for at Sara-gruppen ikke hadde andre valgmuligheter.

Reglene om alders tids bruk er fleksible og kan anvendes for å realisere rimelige og rettferdige resultater, jf. Eriksen op. cit. side 83. Sara-gruppen ble presset ut av reindriften. Ved vurderingen av de to saksøkergruppenes krav vil det være rimelig og rettferdig at Sara-gruppen tilkjennes eiendomsretten til det kjernearealet gruppen har brukt.

Subsidiært: Eiendomsrett i medhold av ILO-konvensjon nr. 169

Subsidiært påberopes eiendomsrett i medhold av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 14 nr. 1. Bestemmelsen gir grunnlag for å kreve eiendomsrett, og bestemmelsen kan anvendes på selvstendig grunnlag av utmarksdomstolen. Finnmarksloven § 36 første ledd legger ingen slik begrensning på utmarksdomstolens rettsanvendelse. Artikkel 14 nr. 1 gir uttrykk for at også urfolks sedvaner med tanke på bruk av grunn kan gi grunnlag for erverv av eiendomsrett, jf. Skogvang: *Samerett*, 2. utgave (2009) side 138. Sara-gruppen hadde permanent tilstedeværelse i og dominerende bruk av kjerneområdet i 130 år helt fram til slutten av forrige århundre. Konvensjonsbestemmelsen stiller ikke krav om god tro. Terskelen for krav om eiendomsrett etter ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 er lavere enn etter reglene om alders tids bruk.

Krav om betaling av tonnøre og festeinntekter

Sara-gruppen krever betaling av det tonnøre som Sibelco Nordic AS har betalt til Finnmarkseiendommen de tre siste år før forkynning av stevningen. Det samme gjelder inntekter fra tomtefeste i Sara-gruppens kjerneområde. Kravet bygger på et erstatningsrettslig grunnlag og utgjør 6 221 134 kroner basert på de opplysninger Finnmarkseiendommen har gitt om inntekter fra tonnøre og festeavgift. Utmarksdomstolen er kompetent til å behandle kravet idet domstolen i henhold til finnmarksloven § 36 første ledd skal behandle "tvister om rettigheter". Bestemmelsen må tolkes utvidende til også å gjelde krav om tonnøre og festeinntekter.

Sara-gruppen la ned slik påstand:

1. G, H, I, J, K, L og M tilkjennes hver for seg, og etter Utmarksdomstolens skjønn, eiendomsrett til hele eller deler av det areal som Finnmarkseiendommen disponerer på inntegnet kart av 20. mai 2015.

2. Finnmarkseiendommen tilpliktet å fradele det areal som er gjengitt i punkt 1. Omkostningene ved fradelingen skal betales av Finnmarkseiendommen.
3. Finnmarkseiendommen tilpliktet å utstede skjøte over det fradelte areal som er angitt i punkt 2 til saksøkerne som er angitt i punkt 1 med en ideell andel hver. Omkostningene ved tinglysningen av skjøtet skal betales av Finnmarkseiendommen.
4. Finnmarkseiendommen dømmes til å betale til G, H, I, J, K, L og M tonnøre og festeinntekter fastsatt etter Utmarksdomstolens skjønn som er oppbåret de 3 – tre – siste år før stevningens forkynnelse med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling finner sted.

Finnmarkseiendommen har i hovedsak anført:

Innledning

Finnmarkseiendommen aksepterer Finnmarkskommisjonens konklusjon om at det på Stjernøya med grunnlag i alders tids bruk er ervervet en alminnelig bruksrett til reindrift som etter sin art er en selvstendig bruksrett med det innholdet som er regulert i reindrifftsloven §§ 19 til 26, jf. lovens § 4. Den bruk som danner grunnlaget for saksøkernes krav om eiendomsrett er mangesidig, men ikke mer enn den bruk som følger av reindrifftsloven.

Sakene reiser prosessuelle spørsmål om utmarksdomstolens kompetanse, og materielle spørsmål knyttet til krav om eiendomsrett i medhold av historisk rett, krav om eiendomsrett etter reglene om alders tids bruk og krav om eiendomsrett etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 14. nr. 1 første punktum.

Kravet om eiendomsrett kan ikke gis medhold av tre grunnleggende årsaker. Bruken har vært lovlig, bruken har ikke hatt et innhold som kan gi grunnlag for erverv av eiendomsrett, og bruken har heller ikke vært utøvd med en oppfatning om at en er eier.

Utmarksdomstolens kompetanse

Utmarksdomstolens kompetanse er begrenset til rettigheter med grunnlag i intern norsk rett, i praksis reglene for alders tids bruk med de tilpasninger til samisk bruk som er fastsatt i Høyesteretts praksis. Utmarksdomstolen har ikke prosessuell adgang til å tilkjenne rettigheter med hjemmel i folkerettslige bestemmelser som ikke er gjort til norsk lov. Det klare utgangspunktet er at folkerettslige forpliktelser må gjøres til del av norsk rett for å få internrettslig virkning.

Bestemmelsene i ILO-konvensjon nr. 169 er ikke inkorporert i norsk rett. Finnmarksloven § 3 bestemmer at loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169. Det innebærer ikke at konvensjonen er inkorporert, men at ILO-konvensjonen går

foran finnmarksloven hvis det skulle vise seg at bestemmelser i loven står i motstrid til bestemmelser i konvensjonen, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 33, høyre spalte.

Finnmarksloven § 5 tredje ledd bestemmer at det skal opprettes en kommisjon som skal utrede rettigheter til land og vann i Finnmark, og at omfanget og innholdet av rettighetene skal fastslås på grunnlag av hevd eller alders tids bruk eller på annet grunnlag. Bruken av begrepet "på annet grunnlag" er ikke en inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169. Ifølge finnmarksloven § 29 første ledd skal Finnmarkskommisjonen på grunnlag av gjeldende nasjonal rett utrede bruks- og eierrettigheter til den grunn Finnmarkseiendommen overtok i medhold av lovens § 49. Begrepet "nasjonal rett" er brukt for å inkludere samiske sedvaner og bruksmåter, ikke for å inkludere konvensjoner som ikke er inkorporert i norsk rett. Utmarksdomstolens kompetanse må være den samme som Finnmarkskommisjonens.

Justiskomiteens flertall uttalte i forbindelse med vedtakelsen av finnmarksloven at rettigheter ikke kan utledes direkte fra ILO-konvensjonen, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 36, venstre spalte. ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 må generelt forstås slik at den er oppfylt hvis en ved anvendelsen av nasjonal tingsrett tar hensyn til kulturelle særpreg ved urfolkets bruk og rettsoppfatninger, jf. artikkel 34, og Finnmarkskommisjonens rapport.

Presumsjonsprinsippet tilsier at ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 er relevant, men ikke en direkte hjemmel for eiendomsrett. Man kan ikke innføre en ny hjemmel for eiendomsrett ved bruk av presumsjonsprinsippet.

Historisk bruk

Saksøkerne har ikke ervervet eiendomsrett gjennom historisk bruk eller okkupasjon. Opprinnelig okkupasjon forutsetter i praksis at en er den første som tar i bruk et område. Det må foreligge en okkupasjonshandling og det må foreligge en subjektiv vilje til å erverve rett til området. Det vises til Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 183 flg. og Brækhus/Hærem: *Norsk tingsrett* (1964) side 536. Saksøkerne var utvilsomt ikke de første på Stjernøya. Det var etablert fast bosetting på øya før reindriften kom dit, og staten anså seg som grunneier før reindriften ble etablert på øya. Den tidlige stasjonære reindriften utøvd av sjøsamiske fastboende på øya kan ikke utgjøre del av grunnlaget for saksøkernes krav om eiendomsrett. Dette fordi det var en annen type bruk enn den nomadiske reindriften og fordi rettsetterfølgerne etter de tidlige fastboende som drev reindrift på øya mener at de ikke har eiendomsrett til tvisteområdet.

Det foreligger uansett en festnet bruk fra statens side som har gitt grunnlag for eiendomsrett på Stjernøya. Lovgivningen har forutsatt at staten, nå Finnmarkseiendommen, er eier av den tidlige umatrikulerte grunn i Finnmark. Dette har vært forutsatt siden 1700-tallet, eksempelvis gjennom jordutvisingsresolusjonen av 1775, jordsalgloven av 1863, lov om salg av statens jord av 1902 og lov om statens umatrikulerte grunn av 1965.

Høyesterett har siden 1800-tallet lagt til grunn at staten er eier av grunnen i Finnmark, jf. Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) side 42. Også rettsgruppen under Samerettsutvalget, jf. NOU 1993: 34, konkluderte enstemmig med at staten er eier av de umatrikulerte delene av ytre Finnmark.

Krav om eiendomsrett etter ILO-konvensjon artikkel 14. nr. 1

Krav om eiendomsrett etter ILO-konvensjon artikkel 14. nr. 1 kan uansett ikke føre fram. Konvensjonen er som nevnt ikke gjort til del av norsk rett gjennom inkorporasjon, og vilkårene i artikkel 14 nr. 1 er heller ikke oppfylt. Artikkel 14. nr. 1 første punktum omhandler eiendomsrett og krever at bruken har vært eksklusiv. Dominerende bruk er ikke tilstrekkelig for å etablere eiendomsrett. Det følger av sammenhengen med andre punktum som omhandler urfolks bruksrett til "lands not exclusively occupied by them". Formålet med bestemmelsen i artikkel 14 er at det er den bruk som tradisjonelt har vært utøvd som skal anerkjennes og gis rettslig status, jf. NOU 1997: 5 side 34. Krav om eksklusivitet for erverv av eiendomsrett er forenlig med formålet. Bruksrett er sikret gjennom artikkel 14 nr. 1 andre punktum. Saksøkernes og deres rettsforgjengeres bruk har verken vært eksklusiv eller dominerende på Stjernøya, og vilkårene for erverv av eiendomsrett er ikke oppfylt.

Saksøkerne og deres rettsforgjengere har heller ikke sett seg selv som eiere av grunnen. Det må gjelde et krav etter artikkel 14 nr. 1 om at en må ha ansett seg selv som berettiget. Bestemmelsen kan etter sitt formål ikke forstås slik at en kan fortrenge opprinnelig eier hvis en ikke har hatt den oppfatning at en har rett til å anvende området som sitt.

Krav om eiendomsrett etter reglene om alders tids bruk

Krav om eiendomsrett etter reglene om alders tids bruk kan heller ikke føre fram. Disse reglene må anvendes i lys av ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 hvor konvensjonen vil være en tolkningsfaktor ved rettsanvendelsen.

Kravet om langvarig bruk er oppfylt for Sara-gruppens del, mens det kan stilles spørsmål ved om kravet er oppfylt for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. Det er uansett ikke nødvendig å gå nærmere inn på denne problemstillingen fordi de andre vilkårene for erverv av eiendomsrett etter reglene om alders tids bruk ikke er oppfylt.

Saksøkernes og deres rettsforgjengeres bruk av området har ikke gått utover den bruksrett en har hatt hjemmel for, og de har heller ikke brukt eiendommen som eier. Bruken har ikke vært eksklusiv, og heller ikke intensiv nok til å danne grunnlag for erverv av eiendomsrett.

Ved den konkrete vurderingen må utmarksdomstolen forholde seg til Finnmarks-kommisjonens rapport, som inngår som bevis i saken, jf. finnmarksloven § 41 første ledd andre punktum. Stjernøya må vurderes samlet som en geografisk enhet. Reindriften på øya har hatt et godt samarbeid med de fastboende. Husdyr og rein har beitet om hverandre.

Reindriften har vært på øya mindre enn seks måneder i året, og bruksmåtene ligger innenfor reindriftens bruksrett.

Reindriftens faktiske bruk av øya til fiske, jakt og sanking har vært begrenset. Det samme gjelder sau- og geitehold, som skjedde i et samarbeid med de fastboende i eldre tid. I nyere tid har disse bruksmåtene blitt nærmest fraværende, og reindriftsutøverne er på øya kun i kortere perioder. Reindriftens oppføring av bygninger på Stjernøya har vært beskjeden, og har i noen grad skjedd ved at reindriftsutøverne har kjøpt grunn og bygninger av staten eller av fastboende. Både statens disposisjoner og de fastboendes bruk av øya har vært slik at reindriftens bruk av Stjernøya verken har vært eksklusiv eller dominerende.

Brukens innhold skal være et speilbilde av rettigheten man krever, og bruken må gå klart utover den lovlige bruken. Det må skilles mellom på den ene siden de rettigheter reindriften har overfor grunneier og reindriftsforvaltningens regelverk på den andre. De bruksmåter som er anført som grunnlag for eiendomsrett har vært fullt ut lovlige og har ikke gitt grunneier foranledning til å gripe inn. Kravene til hevd og alders tids bruk som grunnlag for eiendomsrett til almenningss grunn er strenge, noe som også til en viss grad må gjelde det som tidligere ble omtalt som statens umatrikulerte grunn i Finnmark, jf. Rt-1986-583 og Berg: *Hevd* (2005) side 171.

Det gjelder også krav om god tro, men med tilpasninger til samiske bruksmåter og språklige og kulturelle realiteter hos den samiske befolkning, jf. Rt-2001-1229 (Svartskogen) og Rt-2001-769 (Selbu). ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1 første setning krever at dette er et område en har ansett som sitt eget. Presumsjonsprinsippet gir uansett ikke grunnlag for å tolke bort et krav om god tro slik dette er fastslått som vilkår for eiendomserverv. Staten har vært en aktiv eier på Stjernøya, og langt mer aktiv enn det situasjonen var i Svartskogen-saken, jf. Rt-2001-1229. Saksøkerne har ikke opptrådt som eiere. De har kjøpt eiendom av staten og av private, de har forpaktet eiendom fra staten og de har inngått avtale med gruveselskapet som viser at en har sett på sin rettighet som en bruksrett. Da reindriften kom til Stjernøya hadde øya vært bebodd i lang tid, og en rekke eiendommer var da allerede overdratt fra staten. Det er heller ikke noe som tilsier at det er en generell oppfatning innen reindriften at en er eier av grunnen.

Finnmarkseiendommen la ned slik påstand i begge saker:

"Finnmarkseiendommen frifinnes."

Utmarksdomstolen for Finnmark skal bemerke:

Finnmarkskommisjonen har for begge saksøkergruppens krav kommet til at saksøkerne ikke har ervervet eiendomsrett til deler av grunnen på Stjernøya. Utmarksdomstolen er

kommet til samme konklusjon. Det vil bli redegjort nærmere for dette i det følgende. Finnmarkskommisjonens konklusjoner om reindriftens bruksrett på Stjernøya er ikke brakt inn som tvistetema for utmarksdomstolen.

Dommen i den foreliggende saken er den første dom som blir avsagt av utmarksdomstolen. Det er derfor nødvendig også å redegjøre for hvordan utmarksdomstolen vurderer enkelte av bestemmelsene i finnmarksloven knyttet til domstolens kompetanse, prosessregler og rettsanvendelse.

Stjernøya, partene og saksøkernes krav

Stjernøya er den femte største av øyene i Finnmark med et areal på ca. 248 km². Den østligste og største delen av øya ligger i Alta kommune, tidligere i Talvik kommune fram til sammenslåingen med Alta kommune i 1964. Den nordvestre delen av Stjernøya ligger i Hasvik kommune, mens en liten del av den sørvestre delen av øya ligger i Loppa kommune. Stjernøya er omgitt av Sørøysund i nord som skiller Stjernøya fra Sørøya, Rognsund i øst som skiller Stjernøya fra øya Seiland, og Stjersund i sør som skiller Stjernøya fra Øksfjordhalvøya. Stjernøya er berglendt og flere fjell på øya har toppunkt mer enn 900 meter over havet. Stjernøya karakteriseres også av flere halvøyer atskilt av opptil en mil lange fjorder på øyas nordside.

Stjernøya har en betydelig forekomst av nefelinsyenitt, som blant annet brukes som råstoff i glassindustrien. Utvinning av nefelinsyenitt startet i 1961 av Christiania Spigerverk med utgangspunkt i fjellet Nabbaren og området Lillebukt på øyas sørvestre side. Gruvedrift for utvinning av nefelinsyenitt ble avvirket i 2005 til fordel for ren dagbruddvirksomhet. Det er nå Sibelco Nordic AS som driver dagbruddet. Det er ca. 100 ansatte ved produksjonsstedet på Stjernøya.

Stjernøya er i dag sommerbeiteområde for rein tilhørende reindrifutøverne i reinbeitedistrikt 25, Stjernøy reinbeitedistrikt. Distriktet driver i to siidaer gjennom hele året, Bals/Gaino-siidaen og Buljo-siidaen, med tre siidaandeler i hver siida. Totalt er ca. 40 personer involvert i driften. Bals/Gaino-siidaen holder til på vestsiden av øya, mens Buljo-siidaen holder til på østsiden av øya. Reinen beiter på øya fra slutten av april. Høstflyttingen fra øya har de senere år skjedd i slutten av september for Bals/Gaino-siidaens del, mens Buljo-siidaen har flyttet rundt midten av oktober. Høyeste reintall for distriktet er opplyst å være 1 450 dyr. Distriktet har vinterbeite i Kautokeino midtre sone. Denne saksøkergruppens bruk av Stjernøya som sommerbeiteområde for sine reinsdyr strekker seg tilbake til rundt 1960.

Sara-familiens reindrift på Stjernøya kan i alle fall føres tilbake til 1860-tallet da O, født 1842, drev med reindrift på øya. Familiens reindrift ble drevet kontinuerlig fram til avviklingen i 1992. O fikk sammen med W sønnen P, født 1894, som overtok driften da O

døde. P døde i 1972, og driftsenheten ble da overtatt av sønnen G, som i 1989 overdro driftsenheten til sønnen I.

Saksøkerne H, G og M er barnebarn av O, mens de fire øvrige saksøkerne i Sara-gruppen alle er barn av G.

Saksøkerne B og D i Stjernøy reinbeitedistrikt er barnebarn av X, som var datter av O. Slik sett har B og D slektskapsrelasjon til den andre saksøkergruppen, Sara-gruppen.

Finnmarkseiendommen er et eget rettssubjekt, jf. finnmarksloven § 6. Finnmarkseiendommen overtok 1. juli 2006 de faste eiendommene i Finnmark fylke som Statskog SF hadde grunnbokshjemmel til eller eide uten å ha grunnbokshjemmel. Tilsvarende gjelder begrensede rettigheter i fast eiendom, jf. finnmarksloven § 49 første ledd. Finnmarksloven gir Finnmarkseiendommen status som en alminnelig privat grunneier i de fleste henseender. Det gjelder likevel visse begrensninger i Finnmarkseiendommens eierrådighet, noe det ikke er grunn til å gå nærmere inn på her.

Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. gjør krav på å være eier av store deler av Stjernøya. Kravet om eiendomsrett omfatter i hovedsak alle berg- og fjellområder på øya, med unntak av halvøyene mellom Smalfjord og Pollen på øyas nordside. Videre er unntatt områder i Sørfjorden, i Nordfjorden og i Smalfjorden nordvest på øya. Det samme gjelder for områder ved Pollen, i Store Kvalfjorden, i Lille Kvalfjorden og Vinšå øst på øya, og områder rundt Davaluft og Indre Simavik sør på øya. Unntakene gjelder områder hvor det er utmålt private eiendommer, hvor det er eller har vært fast bosetting og områder hvor fastboende har drevet med utmarksbruk i vegetasjonsbeltet langs kystlinjen.

Sara-gruppens krav om eiendomsrett til grunnen er begrenset til det gruppen omtaler som kjerneområdet for sin reindrift, og som gjelder et landareal fra kystlinjen mellom Sommerbukta til Storbukt på sørsiden av Stjernøya. Fra Sommerbukta går påstandslinjen i nordøstlig retning mot fjellet Rottenhallen, hvor påstandslinjen dreier nordvest til Kjerringfjellet, for deretter å dreie sørvestlig mot Firdalsvannet, og deretter i sørlig retning til Storbukta.

Saksøkergruppens krav knyttet til eiendomsrett er delvis konkurrerende. Begge krav omfatter grunnen i Lillebukta og Nabbaren, hvor det drives utvinning av nefelinsyenitt, og pengekrav knyttet til betaling av tonnøre og festeavgifter.

Utmarksdomstolens saklige kompetanse – delvis avvisning av søksmålene

Som særdomstol kan utmarksdomstolen bare behandle saker som ved lov er lagt til domstolen. Utmarksdomstolen for Finnmark skal behandle tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt, jf. finnmarksloven § 36 første ledd. Finnmarkskommisjonen skal på grunnlag av gjeldende nasjonal rett utrede bruks- og

eierrettigheter til den grunnen som Finnmarkseiendommen har overtatt etter Statskog SF, jf. finnmarksloven § 29 første ledd.

Utmarksdomstolen har eksklusiv kompetanse slik at saker som hører inn under utmarksdomstolen ikke kan bringes inn for tingretten eller jordskifteretten, jf. finnmarksloven § 36 tredje ledd. Unntak fra dette gjelder når utmarksdomstolen avviser en sak etter finnmarksloven § 39 fordi domstolen finner at saken ikke er egnet for behandling i utmarksdomstolen. Unntak gjelder også dersom stevning inngis til utmarksdomstolen etter at fristen for å reise søksmål er utløpt, og utmarksdomstolen velger å ikke ta saken til behandling etter finnmarksloven § 38 andre ledd.

Domstolloven og tvisteloven gjelder så langt de passer for utmarksdomstolens virksomhet, jf. finnmarksloven § 46 andre ledd.

Utmarksdomstolen for Finnmark har i flere avgjørelser uttalt at utmarksdomstolen som hovedregel ikke tar til behandling krav som ikke har blitt fremmet for og blitt realitetsbehandlet av Finnmarkskommisjonen, jf. eksempelvis utmarksdomstolens avvisningskjennelse av 14. januar 2015 i sak 14-164247TVI-UTMA (UTMA-2014-164247). Dette følger av den ordning for rettsavklaring som finnmarksloven legger opp til gjennom opprettelsen av en kartleggende kommisjon og en dømmende særdomstol, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 17, høyre spalte.

Utmarksdomstolen har også avvist søksmål som er vurdert å gjelde Finnmarkseiendommens forvaltningspraksis. Dette faller utenfor utmarksdomstolens saklige kompetanse. Slike søksmål må etter utmarksdomstolens vurdering reises for de alminnelige domstolene, jf. utmarksdomstolens avvisningskjennelse av 14. januar 2015 i sak 14-162958TVI-UTMA (UTMA-2014-162958-2).

Utmarksdomstolens kompetanse forstås å være avgrenset til tvistesaker knyttet til avklaring av eier- og bruksforhold i tråd med den prosess som er beskrevet i finnmarksloven. Utmarksdomstolen er følgelig kompetent til å behandle de foreliggende søksmålene så langt de gjelder spørsmålet om eiendomsrett. Det er imidlertid utmarksdomstolens vurdering at søksmålene må avvises så langt de gjelder krav om betaling av festeavgift og tonnøre. Etter domstolloven § 36 første ledd skal domstolen av eget tiltak prøve om den er domsmyndig, det vil si saklig, funksjonelt og stedlig kompetent. Slik utmarksdomstolen ser det, faller søksmål om pengekrav utenfor den avklaring av eier- og bruksforhold i Finnmark som finnmarksloven legger til domstolen å behandle. Selv om effektivitetshensyn tilsier at kravene bør kunne prøves og pådømmes sammen med kravene om eiendomsrett, faller det utenfor utmarksdomstolens saklige kompetanse å behandle og avgjøre slike krav. Disse delene av søksmålene blir derfor å avvise, jf. finnmarksloven § 46 andre ledd, jf. tvisteloven § 19-1 andre ledd bokstav a).

Finnmarkslovens bestemmelser om rettsanvendelse

Finnmarksloven § 5 omhandler forholdet til bestående rettigheter og uttrykker en erkjennelse av at det eksisterer rettigheter i Finnmark som ennå ikke er kartlagt, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 36, venstre spalte. Justiskomiteens flertall mente at identifisering av bestående rettigheter måtte inngå som et sentralt element i finnmarksloven og at kartleggingen skal skje på grunnlag av gjeldende rett, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 17, høyre spalte og side 36, venstre spalte. Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark ble på denne bakgrunn opprettet for å "fastslå omfanget og innholdet av de rettigheter som samer og andre har på grunnlag av hevd eller alders tids bruk eller på annet grunnlag", jf. finnmarksloven § 5 tredje ledd. De rettigheter som skal kartlegges vil i hovedsak være slike som er ervervet gjennom lang tids bruk.

Justiskomiteens flertall viste videre til at nyere norsk rettspraksis, særlig Selbuddommen (Rt-2001-769) og Svartskogdommen (Rt-2001-1229), har gitt anvisning på hvordan tradisjonell samisk bruk skal anses som grunnlag for rettserverv, og at de vil være viktige rettskilder for kommisjonen og utmarksdomstolen, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 36. I Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) om finnmarksloven, side 43, er disse dommene oppsummert slik:

"I forhold til det tingsrettlige skal bemerkes at vilkårene for erverv gjennom alders tid i utgangspunktet er vurdert på vanlig måte. Det man kan utlede av disse dommene er at Høyesterett anvender velkjente tingsrettslige prinsipper, men på samiske premisser og i tråd med folkeretten. Det synes som Høyesterett anvendte den rettsnormen en fortolkning av de folkerettslige tekstene gir i den konkrete tingsrettslige analysen. Dette medførte at samisk bruk og det samiske syn på og holdning til eierposisjon ble lagt til grunn for avgjørelsen. I Selbuddommen var dette særlig tydelig i vurderingen av nomadisk bruk og i Svartskogdommen kom dette til uttrykk i vurderingen av god tro og i forhold til tradisjonell samisk rettsoppfatning av eiendomsbegrepet."

Finnmarksloven § 29 første ledd bestemmer at Finnmarkskommisjonen skal utrede rettighetene "på grunnlag av gjeldende nasjonal rett". Anvisningen i finnmarkslovens § 29 første ledd innebærer først og fremst anvendelse av alminnelig tingsrett, men også at samiske sedvaner og rettsoppfatninger skal tas hensyn til. Folkerettslige kilder vil "være relevante i den utstrekning de omfattes av det alminnelige presumsjonsprinsippet", jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 19, venstre spalte.

For utmarksdomstolen er det ikke gitt noen bestemmelse tilsvarende den som er gitt for Finnmarkskommisjonen i finnmarksloven § 29 første ledd. Det ville også vært unødvendig idet tvisteloven og domstolloven, så langt de passer, er gitt anvendelse for utmarksdomstolens virksomhet, jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Utmarksdomstolen har plikt til av eget tiltak å anvende gjeldende rettsregler, herunder også rett som har grunnlag i sedvane, jf. tvisteloven § 11-3 jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Utmarksdomstolen kan bare avgjøre de krav som er reist i saken, avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de

påstander partene har nedlagt, og utmarksdomstolen kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt, jf. tvisteloven § 11-2 første ledd jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Utmarksdomstolen legger til grunn at domstolen, innen disse rammene, skal avgjøre de krav som er reist og vurdere alle partenes relevante påstandsgrunnlag i saker som faller inn under domstolens kompetanse å behandle.

Begrepet "gjeldende rettsregler" i tvisteloven § 11-3 omfatter også rett som har grunnlag i samisk sedvane. Det følger for øvrig av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater artikkel 8 at domstolene plikter å ta tilbørlig hensyn til samiske sedvaner og sedvanerett. Konvensjonen ble vedtatt i 1989, ratifisert av Norge i 1990, og Norge ble folkerettslig bundet av den da den trådte i kraft i 1991. I finnmarkslovens § 3 første punktum er det gjort en delvis inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169. Utmarksdomstolen er følgelig uenig med Finnmarkseiendommen som anfører at konvensjonen ikke er inkorporert ved vedtakelsen av finnmarksloven. Finnmarksloven § 3 bestemmer at loven "gjelder med de begrensninger som følger av" konvensjonen. Denne form for inkorporasjon av folkerettsbestemmelser omtales som "en variant av henvisningsmetoden", jf. Ruud og Ulfstein: *Innføring i folkerett*, 4. utgave (2011) side 60. ILO-konvensjonen er ikke generelt gjort til del av norsk rett ved inkorporasjon, men gjelder som norsk rett på finnmarkslovens område, se også Skogvang: *Samerett*, 2. utgave (2009) side 123 flg. Konvensjonen har forrang framfor loven for tilfelle av motstrid.

Konvensjonens artikkel 8 (1) og (2) har slik ordlyd i norsk oversettelse:

1. Ved anvendelse av nasjonale lover og forskrifter overfor vedkommende folk, skal det tas tilbørlig hensyn til deres sedvaner og sedvanerett.
2. Disse folk skal ha rett til å beholde sine egne sedvaner og institusjoner der disse ikke strider mot grunnleggende rettigheter fastlagt i nasjonal rettsorden eller mot internasjonalt anerkjente menneskerettigheter. Når det er nødvendig, skal det etableres framgangsmåter for å løse konflikter som kan oppstå ved gjennomføringen av dette prinsippet.

Konvensjonens artikkel 8 vil etter forholdene utgjøre en selvstendig skranke mot å avskjære bevisføring om samiske rettigheter, og innebærer også antakelig at retten har plikt til å klargjøre innholdet i samisk sedvane, så langt dette kan få betydning for tvisten, jf. NOU 2001: 32, *Rett på sak*, bind A, side 166, venstre spalte.

ILO-konvensjonens bestemmelser om landrettigheter er inntatt i konvensjonens del II. Den sentrale bestemmelsen om urfolks privatrettslige rettigheter er inntatt i artikkel 14. Artikkel 14 nr. 1 har slik ordlyd i engelsk autentisk tekst:

"The rights of ownership and possession of the peoples concerned over the lands which they traditionally occupy shall be recognised. In addition, measures shall be taken in appropriate cases to safeguard the right of the peoples concerned to use

lands not exclusively occupied by them, but to which they have traditionally had access for their subsistence and traditional activities. Particular attention shall be paid to the situation of nomadic peoples and shifting cultivators in this respect."

Finnmarkseiendommen har anført at artikkel 14. nr. 1 første punktum krever at urfolkets bruk av det aktuelle området må ha vært eksklusiv for å etablere eiendomsrett, og at dominerende bruk ikke er tilstrekkelig. En slik forståelse av bestemmelsen synes å ha liten støtte i relevante kilder. Folkerettsgruppen under Samerettsutvalget la til grunn (NOU 1997: 5 side 35, venstre spalte):

" ... for at en urfolksgruppe skal ha krav på å få anerkjent eiendoms- og besittelsesrettigheter til et område, må gruppen ha utøvd en bruk som er av en slik karakter at de kan sies å ha skaffet seg faktisk rådighet over området. Dersom befolkningsgruppen har hatt en noenlunde permanent bosetning i området, og de samtidig har vært de eneste som har brukt dette, vil kravene til faktisk rådighet normalt måtte anses oppfylt. Dersom også andre har brukt området, må den bruk som urfolksgruppen har utøvd, ha vært dominerende i forhold til den bruk som har vært utøvd av andre."

Tilsvarende forståelse er lagt til grunn i NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, side 230. I Ot.prp. nr. 53 (2002-2003) om finnmarksloven, proposisjonens side 88, framholder Justisdepartementet at det sentrale spørsmålet ved arbeidet med loven er "hvilke forpliktelser som ligger i ILO-konvensjonen art. 14 nr. 1 første punktum, som fastsetter at staten må anerkjenne eiendoms- og besittelsesrett for samene for de områder hvor de har hatt dominerende rådighet".

Om betydningen av artikkel 14 nr. 1 ved anvendelsen av internrettslige regler uttaler Finnmarkskommisjonen på side 34 i sin rapport fra felt 1, Stjernøya/Seiland:

"...bestemmelsen har regler om anerkjennelse av rettigheter til tradisjonelle urfolksområder og etablerer en plikt for statene til å beskytte urfolkets *eksisterende rettigheter*, men ingen plikt til å etablere nye rettigheter for urfolket. Bestemmelsen skiller videre mellom tradisjonelle urfolksområder hvor urfolkets bruk har vært dominerende i forhold til andres bruk, og slike områder som også har vært brukt av andre. I de førstnevnte tilfellene kan det være grunnlag for å anerkjenne eierrettigheter, og i de sistnevnte for å anerkjenne bruksrettigheter.

Denne sontringen er ikke ulik sontringen i nasjonal tingsrett om at langvarig utmarksbruk som har hatt et eksklusivt/dominerende preg kan gi grunnlag for å anerkjenne eiendomsrett, mens det når bruken har vært langvarig uten å være eksklusiv eller dominerende kan være grunnlag for å anerkjenne (ikke-eksklusive) bruksrettigheter.

Sett i lys av konvensjonens artikkel 34 om fleksibel gjennomføring, kan det generelt antas at en stat vil oppfylle artikkel 14 (1) dersom den ved anvendelsen av intern tingsrett tar høyde for kulturelle særpreg ved urfolkets bruk og rettsoppfatninger, jf. også artikkel 8 om tilbørlig hensyntagen til urfolks sedvaner.

Fordi ordlyden i artikkel 14 ikke krever intensiv bruk for å få anerkjent eiendomsrett, er det også mulig at det ikke kan stilles spesielt strenge krav til brukens intensitet, dersom denne først er dominerende sammenliknet med andres bruk. [...]

Dette kan innebære at det etter forholdene må tas særlige hensyn til urfolkets rettsoppfatninger og til forhold som særpreger urfolkets bruk. Høyesterett gjorde dette i Rt. 2001 s. 769 (Selbu) og Rt. 2001 s. 1229 (Svartskogen). Begge avgjørelsene bygger på internrettslige prinsipper, men anvendelsen av prinsippene ble tilpasset det særpregede ved den samiske bruken og de samiske rettsoppfatningene som gjorde seg gjeldende i de to sakene. I Svartskog-saken der konklusjonen om at lokalbefolkningen hadde ervervet eiendomsrett til tvisteområdet var bygget på reglene om rettserverv alders tids bruk, uttaler førstvoterende (på side 1252):

"Det støtter imidlertid det standpunktet jeg er kommet til, at det er i godt samsvar med reglene i ILO-konvensjon nr. 169 fra 1989 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater artikkel 14 nr. 1 første punktum og de hensyn denne regelen skal ivareta."

Selv om ILO-konvensjonens artikkel 14 (1) ikke ble anvendt som direkte rettsgrunnlag av Høyesterett, viser uttalelsen at de internrettslige prinsippene ble anvendt i lys av bestemmelsen.

Utgangspunktet for kommisjonens rettslige vurderinger vil dermed være de internrettslige prinsippene, men disse vil måtte anvendes i lys av det som kan utledes av ILO-konvensjon nr. 169 og andre relevante folkerettslige kilder. [...]"

Utmarksdomstolen er i hovedsak enig i den vurderingen Finnmarkskommisjonen her har gjort, og vil gjøre samme tilnærming ved avgjørelsen av den foreliggende tvisten, jf. også Finnmarkskommisjonens rapport felt 1, Stjernøya/Seiland, side 44. Det innebærer at utmarksdomstolen vil ta utgangspunkt i prinsippene om rettighetserverv ved bruk i alders tid, men slik at ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 14 nr. 1, jf. også artikkel 8, kan få betydning for den konkrete anvendelsen av prinsippene. Grunnlaget for en eventuell anerkjennelse av eiendomsrett vil være intern rett. Gir ikke intern rett grunnlag for en slik anerkjennelse, heller ikke etter at de påkrevde tilpasninger er gjort, vil ikke artikkel 14 endre dette. Tilpasningene til ILO-konvensjon nr. 169 kan for øvrig innebære at godtrokravet må tilpasses samiske rettsoppfatninger og forhold som særpreger samisk naturbruk, jf. Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 343 flg. og Ravna: *Alders tids bruk og hevd som ervervsgrunnlag i samiske områder*, Tidsskrift for Rettsvitenskap, vol.123, 3/2010 side 500 flg.

Det følger for øvrig av finnmarksloven § 3 andre punktum at loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

Finnmarkslovens bestemmelser om bevisføring for utmarksdomstolen

Finnmarksloven § 41 første ledd bestemmer at det påhviler partene å gjøre rede for de faktiske forholdene og bevisene som er av betydning for utmarksdomstolens avgjørelse i saken. I motsetning til saksbehandlingen i Finnmarkskommisjonen, er det partene selv som har ansvaret for sakens opplysning for utmarksdomstolen, i samsvar med de alminnelige prosessreglene i tvisteloven, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 24, høyre spalte. Prinsippet om fri bevisføring gjelder med andre ord for behandlingen av saker for utmarksdomstolen. Det er inntatt enkelte særregler i loven, herunder at utmarksdomstolen av eget tiltak skal innhente den aktuelle rapporten avgitt av Finnmarkskommisjonen. Bestemmelsen er ifølge flertallet i justiskomiteen gitt for "å sikre at partene ikke skal behøve å legge frem kommisjonens rapport".

Videre gjelder den særregel at utmarksdomstolen ikke kan ta imot vitneforklaringer fra Finnmarkskommisjonens medlemmer eller fra personer som har utført arbeid for kommisjonen i forbindelse med saken, jf. finnmarksloven § 41 andre ledd. Bestemmelsen er etter sitt innhold en bestemmelse om bevisforbud. Utmarksdomstolen har lagt til grunn at bevisforbudet, i tillegg til vitneforklaringer fra Finnmarkskommisjonens medlemmer, omfatter vitneforklaringer fra ansatte i kommisjonens sekretariat, men ikke personer som har utført sakkyndige utredninger for kommisjonen. Det vises til utmarksdomstolens kjennelse av 11. mars 2015 i den foreliggende sak (UTMA-2014-162528-2). I denne saken har utmarksdomstolen hørt forklaring fra Solveig Joks, som har skrevet kapittelet om reindriftens bruksområder og rettsoppfatninger i NIKU Oppdragsrapport 42/2011, Felt 1, Stierdná/Stjernøya og Sievju/Seiland, sakkyndig utredning for Finnmarkskommisjonen.

Finnmarksloven § 41 første ledd bestemmer videre at utmarksdomstolen skal ta utgangspunkt i kommisjonens rapport ved domstolens behandling av saken. Justiskomiteens flertall omtaler dette som at utmarksdomstolen skal "forholde seg til rapporten fra Finnmarkskommisjonen", jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 24, høyre spalte. Hva som ligger i dette er uklart, slik også påpekt av Ravna: *Finnmarksloven – og retten til jorden i Finnmark* (2013) side 352. Utmarksdomstolen kan vanskelig se at denne bestemmelsen er ment å rokke ved prinsippet om fri bevisvurdering, jf. tvisteloven § 21-2 første ledd jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Når partene for utmarksdomstolen er uenige om det relevante faktum i saken, må utmarksdomstolen fastsette det saksforhold avgjørelsen skal bygge på. Dette fastsettes ved en fri bevisvurdering. Dette må ses i sammenheng med at prinsippet om fri bevisføring også gjelder for utmarksdomstolen, jf. tvisteloven § 21-3 første ledd jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Det er følgelig utmarksdomstolen som avgjør hva som kan utledes av de enkelte bevismidlene, hvilken vekt de enkelte bevismidlene skal tillegges og hvordan de skal samordnes med hverandre. Det vises til Skoghøy: *Tvistemål*, 2. utgave (2014) side 859. Ifølge Schei mfl.: *Tvisteloven, kommentarutgave*, 2. utgave (2013) side 776, fins det flere unntak fra retten til fri bevisføring, men det er vanskelig å finne noe klart unntak fra prinsippet om fri bevisvurdering. Bestemmelsen om at utmarksdomstolen skal ta utgangspunkt i

Finnmarkskommisjonens rapport ved domstolens behandling av saken forstås å være tatt inn i loven for å sikre at kommisjonens rapport inngår som en del av grunnlaget for utmarksdomstolens vurdering av hvilket saksforhold avgjørelsen skal bygges på.

Kommisjonens rapport vil for øvrig danne utgangspunkt for de krav som behandles av utmarksdomstolen ved at domstolen som hovedregel ikke tar til behandling krav som ikke har blitt fremmet for og blitt realitetsbehandlet av Finnmarkskommisjonen, jf. foran.

Om rettighetssubjektene

Stjernøy reinbeitedistrikt har anført at det er reinbeitedistriktet som sådan som har ervervet eiendomsrett til deler av grunnen på Stjernøya gjennom den langvarige reindriften som har funnet sted på øya. Finnmarkskommisjonen har lagt til grunn at det ikke er reinbeitedistriktet som sådan, men de enkelte reieneierne, som utgangspunkt innehaverne av siidaandeler i distriktet, samt andre reieneiere som har og har hatt dyr i den aktuelle siidaandelen, som er bærere av de rettigheter reindriften eventuelt har ervervet på Stjernøya. Det vises til Finnmarkskommisjonens rapport felt 1, Stjernøya/Seiland, side 42.

Utmarksdomstolen er enig med kommisjonen i at det ikke er reinbeitedistriktet som sådan som er rettighetssubjekt når eiendomsrett pretenderes ervervet gjennom langvarig reindrift i et område.

Reindrift utøves primært i det samiske reinbeiteområdet. Området er inndelt i samiske regionale reinbeiteområder og videre i samiske reinbeitedistrikter, jf. reindriftsloven av 15. juni 2007 nr. 40 § 42. Det er reindriftsstyret som foretar distriktsinndelingen. En distriktsinndeling er ikke endelig. Reindriftsstyret vil kunne foreta endringer. Distriktet skal ha et distriktsstyre, som kun har oppgaver av privatrettslig karakter. Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i reinbeitedistriktet, og har blant annet som oppgave å forvalte reinbeiteressursene i distriktet i samsvar med lover og bruksregler. Det vises til reindriftsloven §§ 43 og 44.

Innenfor hvert reinbeitedistrikt er det *siidaer*, det vil si grupper av reieneiere som utøver reindriften i fellesskap på bestemte arealer. Siidaene deler reinbeitedistriktets arealer mellom seg, som utgangspunkt i henhold til reindriftens sedvaner. En sommersiida utøver reindrift i hovedsak på sommer- og høstbeiteområdene, mens en vintersiida utøver reindrift i hovedsak på vinter- og vårbeiteområdene, jf. reindriftsloven § 51. Innenfor hver siida er reindriftsutøvelsen organisert i *siidaandeler*. Med siidaandel forstås en familiegruppe eller en enkeltperson som er del av en siida, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap, jf. reindriftsloven § 10 første ledd. Det er ikke nødvendigvis de samme reieneiere som driver sammen året rundt. En sommersiida kan eksempelvis splittes opp i flere mindre vintersiidaer.

I noen tilfeller utgjøres et reinbeitedistrikt av en enkelt siida som driver sammen gjennom alle årstidsbeitene. I andre tilfeller utgjøres et reinbeitedistrikt av flere siidaer. Mellom siidaene innen et reinbeitedistrikt kan det være konflikter om arealbruken.

Den enkelte siida har gjennom sedvanemessig bruk normalt sitt faste areal for vinterbeite, flyttvei, kalvingsplass, sommerland mv. Denne bruken kan være så fast og langvarig at det er etablert en særskilt rett for denne siidaen gjennom alders tid, en rett som ikke bare verner mot ytre reguleringer, men også mot intern regulering som medfører endringer i beitebruken for den gruppen som blir berørt. Det er siidaen som er bærer av arealrettigheten. Siidaandelen er beskyttet av EMK protokoll 1 artikkel 1 om eiendomsvernet, jf. Rt-2006-1382. Det vises til Smith og Bull: *Høyesterett og samiske rettigheter* i Lov, sannhet, rett – Norges Høyesterett 200 år (2015), (Schei, Skoghøy, Øie, red.) side 495-496.

Den arealrettigheten siidaen er bærer av vil som utgangspunkt være en bruksrett. I den foreliggende saken, hvor ulike grupper av reindriftsutøvere krever eiendomsrett til arealer med grunnlag i langvarig reindrift, antar utmarksdomstolen at grunnlaget for den pretenderte rettigheten også i et slikt tilfelle må knyttes til og vurderes ut fra den enkelte siidaens bruk av arealene gjennom generasjoner av brukere. Det er i en slik sammenheng ikke gitt at dagens reindriftsutøvere i de to siidaene i Stjernøy reinbeitedistrikt ville kunne tre inn i særskilte rettigheter som måtte være opparbeidet av Sara-gruppens bruk. Med det resultat utmarksdomstolen er kommet til, foranlediger ikke saken at det gjøres noen nærmere vurdering av dette utover å konstatere at reinbeitedistriktet i denne sammenheng ikke er det naturlige rettighetssubjekt.

Kravet om eiendomsrett med grunnlag i at samene er det opprinnelige folk på Stjernøya Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. har anført at de har eiendomsrett til tvistearealet grunnet på at samene er det opprinnelige folk med en opprinnelig og historisk ervervet eiendomsrett til grunnen på Stjernøya. Anførselen bygger på resonnementet om at det er samene, ikke staten, som har de opprinnelige eierrettighetene til grunnen, en eiendomsrett som fremdeles er i behold. Anførselen er særlig underbygget med referanser til Sverre Tønnesens doktorgradsavhandling *Retten til jorden i Finnmark* fra 1972, og til Otto Jebens sin doktoravhandling fra 1999 *Om eiendomsretten til grunnen i Indre Finnmark*. Utmarksdomstolen vil knytte noen betraktninger til denne anførselen.

Tønnesen introduserte i sin doktorgradsavhandling begrepet "finnmarksallmenningen" for det som ofte ble kalt statens umatrikulerte grunn i Finnmark. Ifølge Tønnesen fylte denne grunnen kravene til allmenning, blant annet fordi ingen bestemt person eier denne grunnen, og fordi allmenningsbegrepet var i samsvar med realitetene, nemlig at bygdefolket har rettigheter etter alders tids bruk til jorden i og omkring sine bygder, jf. avhandlingen side 308 flg. Tønnesen pekte på at løsningene kunne bli ulike alt etter hvilket lokalt område det dreier seg om ved at befolkningen ved kysten, i de gamle "norske" områdene, står svakere

enn f. eks. i indre Finnmark, og at det slik sett kan være tale om eiendomsretten til mange allmenninger som kan være innbyrdes ulike. Tønnesen tok ikke stilling til hvem som er eier av "finnmarksallmenningen(e)", men så staten og bygdelaget (lokalbefolkningen) som de to aktuelle eierpretendentene, jf. avhandlingen side 301 flg. Tønnesen viste som eksempel til det han mente var kautokeinobefolkningens langvarige, faste, kontinuerlige og eksklusive bruk av sitt område, en bruk drevet med den oppfatning at man var enberettiget til avkastningen av de goder som allmenningsjorden ga.

Otto Jebens forstås å gi sin støtte til Tønnesens syn på rettssubjektet, i alle fall slik at det dreier seg om kollektive rettssubjekter, fortrinnsvis innenfor visse lokale områder, som er bærere av det som betegnes som "samiske rettigheter", jf. Jebens sin fremstilling i utredningen fra rettsgruppen under Samerettsutvalget, NOU 1993: 34 *Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark*, side 295-297. Senere utga Jebens sin doktoravhandling, som gjelder forholdene i indre Finnmark. Finnmarkskommisjonen har for sin del pekt på at det er et hovedpoeng både hos Jebens og flertallet i rettsgruppen at forholdene i indre Finnmark er markant annerledes enn i ytre Finnmark, noe som utvilsomt er riktig og som også Tønnesen pekte på i sin doktorgradsavhandling, jf. foran. Det inngikk i rettsgruppens mandat å utrede statens erverv av det som ble betegnet som "statens umatrikulerte grunn" og "ta stilling til om rettighetsforholdene i disse områder i dag må anses for å være i samsvar med denne rettslige betegnelse", jf. NOU 1993: 34 side 16. En enstemmig rettsgruppe, inklusiv Jebens, konkluderte med at staten i ytre Finnmark er eier av det som har vært betegnet som den umatrikulerte grunnen i Finnmark.

For ytre Finnmark (den norske "privative sonen") viste rettsgruppen til at Sverige, ved Knärödfreden i 1613, avsto til den norske krone sitt krav på suverenitet over sjøsamene fra Tysfjord til Varanger, og samtidig også ethvert krav på suverenitet over det område hvor sjøsamene var bosatt. Fra 1613 var kysten og fjordene, og det nærmeste landet innover, ensidig underlagt Danmark-Norge, jf. Pedersen: *Bruken av land og vann i Finnmark inntil første verdenskrig*, inntatt i NOU 1994: 21, se side 29. Samene som bodde i dette området var dansk-norske undersåtter, mens samene i innlandet stadig var under svensk jurisdiksjon. Først ved grensetraktaten av 1751 ble områdene i dagens kommuner Kautokeino og Karasjok, og områder i kommuner som Tana og Nesseby, underlagt Danmark-Norge. En samlet rettsgruppe under samerettsutvalget vurderte det slik at staten er eier til de umatrikulerte områdene i den ytre sonen i Finnmark, jf. NOU 1993: 34 side 261. Flertallet i rettsgruppen kom til samme konklusjon for indre Finnmark, men pekte på at det kunne være usikkert hvem som hadde eiendomsretten da indre Finnmark kom inn under norsk herredømme, og at utviklingen fra 1751 måtte få avgjørende vekt, jf. NOU 1993: 34 side 262. Flertallet kom til at statens eiendomsrett til grunnen i Finnmark, også i indre Finnmark, var etablert som et festnet rettsforhold gjennom utøvd eierrådighet over lang tid, og at denne rettstilstanden ikke var endret. Mindretallet, Jebens, mente derimot at befolkningen i indre Finnmark, basert på vanlige interne rettskilder, hadde opparbeidet eierrett til grunnen, og at denne retten ikke var tapt som følge av statens disposisjoner.

Dette utelukker naturligvis ikke at samer og andre også i ytre Finnmark, gjennom lang tids bruk eller på annet grunnlag, har ervervet eiendomsrett til deler av den grunnen som er overtatt av Finnmarkseiendommen, jf. finnmarksloven § 5 tredje ledd.

Hva særlig gjelder spørsmålet om hvem som har vært opprinnelig eier, uttaler Finnmarkskommisjonen på side 43 i sin rapport fra felt 1, Stjernøya/Seiland at det ikke kan utelukkes at antakelser om at staten ikke var opprinnelig eier i utmarksområder kan ha noe for seg. Finnmarkskommisjonen viser imidlertid til at det ikke er gitt at reindriften var opprinnelig eier selv om det forutsettes at staten ikke var opprinnelig eier av Stjernøya. Ifølge kommisjonen kan det være vel så nærliggende at øyas fastboende befolkning hadde en slik posisjon. Utmarksdomstolen er enig i det.

Sara-gruppens bruk av Stjernøya til reindrift kan spores tilbake til 1860-tallet, mens rettsforgjengerne til saksøkerne under Stjernøy reinbeitedistrikt først tok øya i kontinuerlig bruk hundre år senere. Det er på det rene at den kontinuerlige bosettingen og bruken av naturressursene på Stjernøya tok til lenge før saksøkernes rettsforgjengere tok øya i bruk til reindrift, uten at det lar seg fastslå med sikkerhet hvor langt tilbake i tid det har vært kontinuerlig bosetting på øya.

I de tidligste skriftlige kildene går det ikke fram hvor bosettingen var. Det var imidlertid en tidlig norsk og sjøsamisk bosetting i flere av fjordene på nordsiden av Stjernøya fra 1600- og 1700-tallet, fra Sørfjorden til Store Kjerringfjord, jf. Petterson: *Stjernøy. Bosetting og næringsliv. En historisk utredning på bakgrunn av aktuelle kilder* (upublisert, 2004), side 10-20. Rundt 1690 bodde det to-tre norske familier i Rognsund og fire familier i Stjernvåg. Sannsynligvis bodde det også noen sjøsamefamilier på Stjernøya. Sjøsamene holdt tamrein og jaktet i fjellene. Petterson bygger disse opplysningene på Henrich Adelaers arbeid i Finnmark i 1690. På 1700-tallet var det vanlig at de lokale sjøsamene holdt tamrein på øya. På slutten av 1800-tallet er det også dokumentert at lokalbefolkningen kunne eie rein, jf. NIKU Oppdragsrapport 42/2011 Felt 1, Stierdná/Stjernøya og Sievju/Seiland, sakkyndig utredning for Finnmarkskommisjonen, heretter benevnt som NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 148.

Reindriften gjorde bruk av Stjernøya som beiteområde på slutten av 1600-tallet, da for rein som var eid av samene fra Komagfjord (Gámavuotna). Kildene fra datiden sier ikke om det var helårlig, stasjonær reindrift, eller om øya bare ble brukt som sommerbeiteområde, jf. Pedersen op. cit. side 58.

Knut Kolsruds avhandling om bosetting og næringsformer i Rognsund bygger på studier i området i 1942. Avhandlingen er gjengitt i *Studia septentrionalia, vol. VI*, Oslo (1955). Ifølge Kolsrud var sjøsamere bosatt i hele Altafjorden ved inngangen til 1600-årene.

Fjellsamene hadde ennå ikke omkring 1717 begynt å flytte ut til øyene med sine rein. Det vises til gjengivelse i Petterson op. cit. side 16-19.

Knud Leems beskrivelser fra midten av 1700-tallet indikerer at flyttsamene heller ikke da hadde tatt Stjernøya i bruk til reindrift. Knud Leem var sogneprest i Talvik fra 1728 til 1734. Han beskriver i boken *Beskrivelse over Finmarkens Lapper* (1767), at flyttsamene om sommeren holder til på fastlandet, at de flytter til "det faste Lands Pynter", før de om høsten flytter inn "mot den svenske Lapmarks grenser". Sjøsamene beskrives å bo i gammer og flytter to ganger årlig, "nemlig Høst og Vaar", mellom et sommersete og et vintersete, som forstås beskrevet beliggende i Rognsund. Det vises til gjengivelse i Petterson op. cit. side 12-14.

Folketellingene i 1865 og 1875 viser at fastboende på Stjernøya eide rein. De fleste hushold som var registrert med rein hadde tilhold i området Stjernodden-Simavik. Noen få rein var også eid av brukere i Pollen og Lille Kvalfjord. Det vises til NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 106.

Den 27. mai 1775 vedtok kansellirådet i København Kongelig Resolution angaaende Jorddelingen i Finmarken samt Boplades Udvisning og skyldlægning sammesteds. Inntil lov om statens umatrikulerte grunn i Finnmark fylke (jordsalgloven) trådte i kraft 1. juli 1965 var resolusjonen med unntak av §§ 1 og 2 i kraft. Den åpnet for organisert utmåling av jordbruksjord i Finnmark, jf. Ravna: *Finnmarksloven – og retten til jorden i Finnmark* (2013) side 62. Jordutvisningen i de første 20-30 årene skjedde nesten bare i Vest-Finnmark, særlig i Alta-Talvik området, jf. Pedersen op. cit. side 74-75.

Etter jordutvisningsresolusjonen av 1775 utviste staten flere eiendommer på Stjernøya. I 1783 ble det utvist fem eiendommer i Stjernvåg (Nordfjord) og Sørfjorden nord på Stjernøya, jf. NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 97 flg. Men det ble også utvist andre eiendommer på øya på slutten av 1700-tallet, tre med etableringsår 1778, en med etableringsår 1779 og fem med etableringsår 1794. På 1800-tallet ble det utvist eiendommer også i Simavik, med etableringsår 1844, og i Davaluft, med etableringsår 1845, områder som saksøkernes rettsforgjengere senere gjorde bruk av i forbindelse med sin reindrift. Totalt er det oppgitt 288 utvisninger på Stjernøya, ifølge oversikt fremlagt i retten av Finnmarkseiendommen. Av disse er ni utvist de første 20 år etter jordutvisningsresolusjonen og 18 i løpet av 1800-tallet. Befolkningen på Stjernøya, i hovedsak sjøamer, vokste gjennom 1800-tallet. I 1865 bodde det 222 mennesker på øya, jf. NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 97 flg.

Det er vanskelig å fastslå når Stjernøya ble tatt i bruk som sommerbeiteområde, jf. NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 65. Den finmarkske Fjeldfin-Kommission ble nedsatt i 1875 for å undersøke forholdene for reindrift i Finnmark. Kommisjonens befarings av Stjernøya i 1876 overbeviste medlemmene om "at denne Ø ikke er at foragte som

Sommeropholdssted for Fjellfinnerne, skjønt der nu skal grasse kun 500 ren", jf. Bull mfl.: *Reindriften i Finnmark, retts historie, 1852 – 1960* (2001) side 122. Beskrivelsen kan gjelde Sara-familiens drift, som mest sannsynlig var etablert på Stjernøya en gang på 1860-tallet.

Det legges ut fra dette til grunn at da Sara-familien etablerte reindrift på øya, hadde det allerede vært en nær tohundreårig fast bosetting på øya, vesentlig sjøsamisk, og at det bodde mer enn 200 mennesker på øya som brukte ressursene i utmarka da Sara-gruppens reindrift tok til der. Videre hadde staten utvist et dusin eiendommer på øya før dette, også i området hvor saksøkernes og deres rettsforgjengeres reindrift tradisjonelt har funnet sted.

Sjøsamenes og de fastboendes tidlige bruk av Stjernøya til reindrift vil naturlig inngå som en del av en vurdering av hvorvidt det er etablert en alminnelig reindriftsrett på øya gjennom alders tids bruk. Retten til å utøve reindrift innenfor det samiske reinbeiteområdet hviler på rettsstiftende bruk gjennom lang tid, og disse opparbeidede reindriftsrettighetene nyter også ekspropriasjonsrettslig vern. I en slik sammenheng kreves ikke vanlig hjemmels- eller personsuksesjon i form av arv, gave e. l. Dersom en siida slutter med reindrift i et område, vil andre reindriftssamer kunne ta området i bruk og tre inn i deres opparbeidede rettigheter, jf. Rt-1985-532 (Mauken) og Smith og Bull: *Høyesterett og samiske rettigheter* i Lov, sannhet, rett – Norges Høyesterett 200 år (2015), (Schei, Skoghøy, Øie, red.) side 495. For erverv av særrettigheter i den kollektive "reindriftsallmenningen" antar utmarksdomstolen imidlertid at grunnlaget for den pretenderte rettigheten må knyttes til og vurderes ut fra den enkelte siidaens bruk av arealene gjennom generasjoner av brukere, jf. foran. Ut fra en slik vurdering kan sjøsamenes og de fastboendes tidlige bruk av øya til reindrift neppe tilordnes saksøkerne som rettsstiftende bruk ved kravet om eiendomsrett.

Utmarksdomstolen kan ikke se at det er grunnlag for påstanden om at saksøkerne skal ha en opprinnelig eiendomsrett til grunnen på Stjernøya.

Kravet om eiendomsrett med grunnlag i alders tids bruk

Saksøkerne pretenderer gjennom sin og sine rettsforgjengeres bruk å ha ervervet eiendomsrett til tvisteområdet etter reglene om alders tids bruk. Dette er regler som tillegger det faktisk bestående normativ kraft, og hvor spørsmålet som et utgangspunkt er om rettighetspretendentene og deres forgjengere har brukt tvisteområdet som en eier. Utgangspunktet for rettserverv etter alders tids bruk er at man kan erverve rett, også eiendomsrett, uten å ha adkomst, men man kan som hovedregel ikke vinne rett i strid med sin adkomst, jf. Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 156. Bruken må slik sett være uhjemlet og slik at den gir foranledning for den egentlige berettigede til å gripe inn.

I Selbuddommen (Rt-2001-769) er følgende hovedvilkår oppsummert for rettserverv ved alders tids bruk: "Det må foreligge en viss bruk, som må ha funnet sted i lang tid, og ha

skjedd i god tro." Vilkårene er innbyrdes relative, og det følger av en helhetsvurdering av bruken supplert med tilstedeværelsen og oppfylleelsesgraden av de øvrige ervervsvilkårene om det erverves en til bruken svarende rett, jf. Eriksen op. cit. side 31.

Hva som utgjør tilstrekkelig lang tid beror på en bred vurdering, herunder hvor intensiv og eksklusiv bruken har vært. Brukstiden må være henimot 100 år, men minst 50 år. I kravet til god tro ligger at pretendenten må ha utøvd en bruk han eller hun mener seg berettiget til. Det vises til Falkanger og Falkanger: *Tingsrett*, 7. utgave (2013) side 364-365.

Ved vurderingen av om samisk naturbruk over lang tid har gitt grunnlag for rettighetserverv, må det legges vekt på særtrekk ved samisk naturbruk og samiske rettsoppfatninger. De foran nevnte avgjørelser fra Høyesterett, Selbudommen (Rt-2001-769) og Svartskogdommen (Rt-2001-1229), gir begge uttrykk for det. For reindriften gjelder særlig at den er av nomadisk karakter, arealkrevende og at arealbruken kan variere fra år til år, noe som blant annet får betydning for vurderingen av brukens intensitet og kontinuitet. ILO-konvensjon artikkel 14 nr. 1 krever ikke intensiv bruk av et landområde for at urfolk skal få anerkjent eiendomsrett. Tilpasningene til ILO-konvensjon nr. 169 tilsier at det vil være tilstrekkelig at bruken har vært dominerende sammenlignet med andres bruk for at det skal foreligge grunnlag for erverv av eiendomsrett. Tilpasningen til konvensjonen vil også kunne innebære at godtrokravet må tilpasses samiske rettsoppfatninger og forhold som særpreger samisk naturbruk.

Utmarksdomstolen har konkludert foran med at det ikke er grunnlag for påstanden om at saksøkerne skal ha en opprinnelig eiendomsrett til grunnen på Stjernøya. Utmarksdomstolen har kommet til at saksøkerne heller ikke har ervervet eiendomsrett til tvisteområdet gjennom bruk i alders tid. Både den fastboende befolkningen og reindriftssamene har utøvd en omfattende bruk av tilgjengelige naturressurser på øya. De fastboendes bruk av utmarksressursene er ikke begrenset til vegetasjonsbeltet ved kystlinjen. Også berglendte områder som har vært utnyttet til reindrift, har inngått som en del av lokalbefolkningens ressurstilgang og utmarksbruk i form av jakt, fiske, bærplukking og som utmarksbeite for husdyr. Denne flerbruken av området har vært overlappende i tid ved at både reindriftssamene og de fastboende har gjort bruk av til dels de samme områder og utmarksressurser i barmarkperiodene. Utmarksdomstolens overordnede vurdering er at saksøkernes og deres rettsforgjengeres bruk av tvisteområdet ikke har vært dominerende. Som konkludert foran hadde det allerede vært en nær tohundreårig fast bosetting på Stjernøya da Sara-familien etablerte reindrift på øya rundt 1860. Befolkningen på Stjernøya vokste gjennom 1800-tallet. I 1865 bodde det 222 mennesker på øya. Ved folketellingen i 1900 var det 42 hushold på Stjernøya. I tiden mellom første og andre verdenskrig var det en markant folketilvekst med bosetting en rekke steder i fjordene på nord- og nordøstsiden og også på områder på sørsiden av øya. I 1930 var det totalt 49 hushold på øya. Etter 1950 startet en periode med avfolking. På 1970-tallet var

befolkningen i all hovedsak konsentrert til Store Kvalfjord og Pollen/Nordmannsnes, jf. NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 148.

Stjernøya ble utlagt som sommerbeiteområde for rein ved amtmannens anordning i 1892, og ble formelt opprettet som reinbeitedistrikt i 1934, jf. Petterson op. cit. side 22. Øyas reinbeiteareal er 246 km², altså om lag øyas totale areal.

Av Helland: *Topografisk-statistisk beskrivelse over Finnmarkens amt* (1905), framgår det at 500 rein beitet på Stjernøya om sommeren. Det vises til gjengivelse i Petterson op. cit. side 14-16.

Av Kirsti Strøm Bulls rapport fra 2005, *Reinbyer i Finnmark på begynnelsen av 1900-tallet* (Rapport, Sámi Instituhtta, Guovdageaidnu), gjengitt på side 68 i NIKU Oppdragsrapport 42/2011, framgår for 1911-1912 at Y's by hadde 290 dyr på sommerbeite i sydenden av Stjernøy. For 1915-1916 framgår det at O hadde 230 dyr på Stjernøya. I 1923 hadde Z, Æ og Ø300 dyr totalt på sommerbeite på Stjernøya.

Fortsatt ifølge Bull var det sommeren 1930 ca. 700 reinsdyr på sommerbeite på Stjernøya, fordelt på Per Elensen Bals (100 dyr), Nils Johnsen Gaup (250 dyr), Z mfl. (70 dyr), Å og mor (100 dyr), P (50 dyr), AB (30 dyr) og CD og mor (10 dyr). 100 dyr var til bevoktning.

Ifølge Vorren: *Finnmarksamenes nomadisme II* (1962), side 115 flg. var det ti familier som hadde sommerbosted på Stjernøya fra 1953-1957, fordelt i to grupper. Den ene gruppen, som forstås å være Sara-gruppen, hadde vinterbosted i Bossekop, Alta, og startet vårflyttingen ca. 18. april. Dyrene svømte over Stjernesundet til Smalneset sør på Stjernøya, og ble straks drevet opp på Simavikfjellet, videre til overenden av Simavikdalen, over neste dal i vest, Sommervikdalen, opp på Lassefjordfjellet og derfra ned i Fjeldfinndalen hvor hjorden ble sluppet på sitt sommerbeiteområde. Simlene søkte til kalvingsplassene som lå fra Fjeldfinndalen og nordover på østsiden av Sørfjorden på den vestlige delen av Stjernøya. Oksereinen skilte seg fra simleflokken og trakk sørover mot Stjernesund, hvor de holdt seg hele sommeren. Sara-gruppen hadde sin sommerboplass i Lillebukt.

Den andre gruppen hadde ifølge Vorren vinterbosteder i Masi, Gargoluobbal og Eiby, og hadde sommerbeiteområde på den østre delen av Stjernøya fra Rottenhaller og ved Indre Simavik, der de også hadde bosted. Reinflokken ble fraktet med ferge over til Halvarvik på Stjernøya. Reinen trakk til Pollen, og en del av simlene hadde sitt kalvingsområde øst for Pollen. Resten ble ført til Hammaren og ble sluppet ut mot Kjerringfjordklubben og over mot Store Kjerringfjord, der de hadde sine kalvingsplasser.

Som gjennomgangen foran viser, var antall rein på sommerbeite på Stjernøya ganske stabilt fra 1875 og fram til tiden rundt andre verdenskrig, varierende år om annet fra 300 til 700 rein.

I perioden fra 1865 til 1939 steg antallet vinterforede sauer på Stjernøya fra 246 til 625, og geiteholdet økte fra 85 til 195 dyr. Antall kyr gikk ned fra 77 til 69. I denne perioden var det følgelig særlig småfeholdet som økte, mens antall kyr holdt seg relativt stabilt. Nærmest alle steder det var mulig med bosetting, bodde det folk. Flest småfe var det på strekningen Nordbukt-Simavik, i Stjernvåg og i Pollen.

Området ved Lillebukt og Ytre Simavik står sentralt i Sara-gruppens drift, i alle fall slik driften fra mellomkrigstiden og framover er beskrevet av disse saksøkerne. Det er få holdepunkter for hvor den tidligere driften fant sted, utover Bulls opplysninger om at Y by i 1911-1912 hadde 290 dyr på sommerbeite i "sydenden av Stjernøy".

Utmarksdomstolen legger til grunn at områdene rundt Lillebukt, Muotki, Nabbaren og Ytre Simavik var kjerneområder for driften, i alle fall i tiden etter første verdenskrig. Vorren beskriver at dyrene svømte over Stjernesundet på 1950-tallet til Smalneset. Etter det Sara-gruppen har opplyst ble reinen fraktet over sundet med båt fra rundt 1960, og da med Lillebukt lenger vest som ilandføringsplass. På grunn av nefelinsyenittutvinningen med utgangspunkt i Lillebukt, måtte Sara-gruppen fra 1963 bruke Sommerbukt som ilandføringssted. Sommerbukt var imidlertid lite egnet på grunn av rasfare, og Ytre Simavik ble derfor brukt som ilandføringssted en periode.

Saksøkerne under Sara-gruppen har forklart at Sommerbukt også ble brukt som beiteområde. Muotki var kalvingsområde og beiteområde. De andre nevnte områdene var dels beiteområder, samlingsplasser og kastreringsplasser. Oksene ble kastret på Nabbaren hvert år i august. Sara-gruppen satte ut fisk i Saravannet på 1950-tallet, en ressurs som de senere høstet av. Gruppen gjorde også bruk av andre områder på den vestlige delen av Stjernøya, slik beskrevet av Vorren foran. Det er ingen grunn til å betvile opplysningene medlemmene av Sara-gruppen har gitt om at de drev med sjøfiske i området ved Storbukt og vestover både til eget bruk og for salg. Det legges også til grunn opplysningene om at de drev sau- og geitehold i et samarbeid med fastboende fram til 1950-tallet, og at de brukte andre utmarksressurser som torv, barkved og drev med innlandsfiske, slått, vedhogst og sanking av måseegg.

Av bygningsmessige strukturer hadde Sara-gruppen gammer blant annet ved Saravannet, i Muotki og i Ytre Simavik. De hadde en hytte i Ytre Simavik, som ble brent ned under andre verdenskrig. En ny hytte ble oppført etter krigen et par hundre meter lenger vest. Gruppen oppførte gjerdeanlegg i Ytre Simavik.

Det er på det rene at det på 1800-tallet ble utvist eiendommer i Simavik og i Davaluft, i området hvor Sara-gruppen har drevet sin reindrift. Som nevnt foran viser folketellingen i 1865 og 1875 at fastboende på Stjernøya eide rein, og at de fleste hushold som var registrert med rein hadde tilhold i området Stjernodden-Simavik sør på øya. Det foreligger

ikke sikre opplysninger så langt tilbake i tid om eksakt hvor verken de fastboendes rein eller Sara-gruppens rein beitet.

I mellomkrigstiden var det en markant folketilvekst med bosetting også på områder på sørsiden av øya, blant annet i Ytre og Indre Simavik, hvor det også ble drevet med husdyrhold hvor dyra beitet i utmarka. Sara-gruppen drev sau- og geitehold i et samarbeid med fastboende helt fram til 1950-tallet. Den sakkyndige utredningen for Finnmarkskommisjonen gir på side 84 og 85 også holdepunkter for at rein og sau har beitet sammen på Stjernøya. Det vises til forklaringer gitt av brødrene EF om at rein og sau alltid har beitet i lag. Utmarksdomstolen forstår disse opplysningene slik at sauebeite ikke bare var begrenset til vegetasjonsbeltet ved kystlinjen, men at sau også kunne beite i de berglendte områdene på Stjernøya. Det vises til NIKU Oppdragsrapport 42/2011 side 110 flg. Det legges for øvrig til grunn at de fastboende i området også drev med sjøfiske og utmarksbruk som bærplukking, utmarksslått og jakt på rype, oter og røyskatt, jf. forklaringen fra det sakkyndige vitnet Arvid Petterson.

Utmarksdomstolen kan vanskelig se det annerledes enn at de fastboendes bruk av utmarka til beite, jakt og sanking fram til tiden etter andre verdenskrig også må ha omfattet området Sara-gruppen krever eiendomsrett til, men sannsynligvis varierende i omfang og intensitet over tid. I tillegg til de fastboende, har også staten utvist aktivitet i tvisteområdet og dets nærområde. Dette omfatter de tidligere nevnte jordutvisninger, men også salg av eiendommen "Keilelven" i 1936 til P og kontraktsforhold på 1950- og 1960-tallet om undersøkelser og senere utvinning av nefelinsyenittforekomstene ved Nabbaren. Fra 1961 har det vært drift på denne forekomsten.

En samlet bedømmelse tilsier at Sara-gruppens bruk av det de betegner som kjerneområdet for gruppens reindrift ikke har vært dominerende. Uansett har Sara-gruppens bruk av området ikke gått ut over den bruk som følger av den alminnelige reindriftretten. Under henvisning blant annet til Rt-1986-583 (Soknedal søndre) har Finnmarkskommisjonen i senere feltrapporter lagt til grunn at dommen uttrykker et generelt prinsipp om at erverv av en sterkere rett for en rettighetspretendent som alt har rettigheter i et område, krever at bruken går klart ut over det den alminnelige retten tillater, se f. eks. rapport 5, Varangerhalvøya øst side 126-127. Utmarksdomstolen er enig i det, og viser også til Eriksen: *Alders tids bruk* (2008) side 160, som bemerker at avgjørelsen trekker klart i retning av at kravet om at bruken ikke må skje i ly av annen adkomst, også må legges til grunn ved alders tids bruk.

Reindriftretten er en selvstendig rett hvor rettsgrunnlaget er alders tids bruk, jf. Rt-2001-769 (Selbu) side 788. Bruksretten til reindrift omfatter ikke bare beiterett, men også tilknyttede rettigheter som rett til anlegg for reindriften, rett til brensel og trevirke, rett til jakt, fangst og fiske mv. Sara-gruppens bruk av tvisteområdet slik beskrevet foran, er ikke mer omfattende enn den som følger av beiteretten og de tilknyttede rettighetene.

Tilsvarende vurderinger gjelder for den bruk som er utøvd av saksøkerne under Stjernøy reinbeitedistrikt og deres rettsforgjengere. Stjernøyas topografi deler naturlig øya i to reinbeitesoner, en i øst og en i vest. Det vestlige området ble overtatt av disse saksøkerne etter at Sara-gruppen ga opp reindriften i 1992. Driften på østsiden av øya kan for disse saksøkerne føres tilbake til tiden rundt 1960.

Bals/Gaino-siidaens og Buljo-siidaens reindrift har også innebåret utøvelse av innlandsfiske, uttak av trevirke, skjæring av sennagress og bærplukking, men nå i liten grad. For driften i Bals/Gaino-siidaen, på vestsiden av øya, har områdene rundt Lillebukt, Muotki, Nabbaren og Ytre Simavik vært sentral, slik de også var det for Sara-gruppen. Nabbaren og Muotki er kalvingsområde hvor reinen også beiter om våren og sommeren. Kjerringfjordfjellet noe lenger mot nord er luftingsområde for reinen. Det er ført opp to gjeterhytter ved Saravannet. Også andre områder på vestsiden av øya har vært i bruk slik de også var for Sara-gruppen. Ytre Simavik er et hovedområde for dagens reindrift, hvor de blant annet har oppført to hytter. I dette området blir kalvene merket i slutten av september, det blir slaktet misterein og hugget gjerdestolper og trevirke til brensel. Noe lenger mot øst, i Indre Simavik, har reindriften et eldre gjerdeanlegg, en hytte og et hus.

Videre lenger øst, i Hallvardvika, har de satt opp føringsgjerde, merkegjerde og oppsamlingsgjerde. Føringsgjerdene er etter det opplyste satt opp uten tillatelse. Området i Hallvardvika brukes til beite i påvente på transport fra øya om høsten. Dagens reindriftsutøvere har også tilknytning til Vinšá sørøst på øya. Området rundt Store Kvalfjord øst på øya brukes til beiteområde og uttak av trevirke til brensel. BalBalBals-familien har oppført en reingjeterhytte i Store Kvalfjord. Også området ved Indre Pollen er i bruk som inngang til en viktig passasje for reindriften.

Generelt gjelder at de fastboende har utøvd omfattende bruk av utmarka og naturressursene på øya, slik beskrevet foran. Både for reindriften og den fastboende befolkningen på Stjernøya gjelder imidlertid at bruken av utmarksressursene har avtatt de senere år. Reindriftssamenes personlige tilstedeværelse på øya har blitt mindre, og dermed har også den tradisjonelle utmarksbruken tilknyttet beiteretten avtatt.

Det kan ikke ses bort fra at det er avgrensede områder på Stjernøya som nesten utelukkende har vært brukt av reindriften, og slik sett dominerende. Men som for Sara-gruppen gjelder det også for de øvrige saksøkerne at bruken ikke har gått ut over det som følger av den alminnelige reindriftretten, og har da heller ikke gitt grunnlag for erverv av eiendomsrett.

Det er etter dette ikke nødvendig for utmarksdomstolen å gå nærmere inn på spørsmålet om eventuell god tro.

Finnmarkseiendommen blir etter dette å frifinne.

Sakskostnader

Finnmarksloven § 43 omhandler utgiftene ved saken. Bestemmelsen har slik ordlyd:

"Staten dekker utgiftene til utmarksdomstolens egen virksomhet. Staten dekker også nødvendige utgifter for partene i saker om krav om rettigheter som Finnmarkseiendommen har motsatt seg.

Ved avgjørelsen av spørsmålet om utgiftene har vært nødvendige, skal utmarksdomstolen bl.a. ha for øyet at parter med likeartede interesser som ikke står i strid, bør nytte samme juridiske og tekniske bistand. Domstolen skal så tidlig som mulig av eget tiltak ta opp spørsmålet der det er aktuelt.

Når særlige grunner tilsier det, kan utmarksdomstolen pålegge en part helt eller delvis selv å bære sine kostnader med saken. En part kan også bli pålagt å erstatte motpartens sakskostnader så langt disse er pådradd ved partens forsømmelser eller rettsstridig atferd. Tilsvarende gjelder når en part har trukket saken i langdrag eller gjort den utilbørlig vidløftig.

For behandlingen av saker for utmarksdomstolen betales det ikke gebyr. For anke over utmarksdomstolens avgjørelser gjelder lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 8."

Utmarksdomstolen har i beslutning av 20. november 2014 i den foreliggende sak fortolket sakskostnadsbestemmelsen i finnmarksloven § 43 første ledd andre punktum slik at staten dekker partenes nødvendige utgifter i alle saker om krav om rettigheter som Finnmarkseiendommen har motsatt seg, uavhengig av Finnmarkskommisjonens konklusjoner om rettighetsspørsmålet. Det framgår av lovens forarbeider at også Finnmarkseiendommens nødvendige utgifter skal dekkes av staten, jf. Innst. O. nr. 80 (2004-2005) side 25.

Verken finnmarksloven eller lovens forarbeider gir noen inngående beskrivelse av hva som skal anses som "nødvendige utgifter" for parten. Tvisteloven § 20-5 første ledd om utmåling av erstatning for sakskostnader må imidlertid antas å gi nærmere veiledning for vurderingen etter finnmarksloven § 43 første ledd andre punktum av om utgiftene har vært nødvendige. Ved denne vurderingen skal det legges vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært nødvendig å pådra utgiftene, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd andre punktum. Utgifter til prosessfullmektig vil som et utgangspunkt blir regnet som en nødvendig utgift. Videre må utgiftene være forbundet med prosesshandlinger og tiltak som ligger innenfor rammen av hva som fremstår som rimelig for å ivareta partens interesser på en god og forsvarlig måte. Bare utgifter ved arbeid, undersøkelser mv. vedrørende spørsmål som, etter en romslig vurdering, kunne tenkes å ha betydning for avgjørelsen eller fremdriften av saken, vil være nødvendige utgifter. Det vises til Schei mfl.: *Tvisteloven*, kommentarutgave, 2. utgave (2013) side 725 – 726.

Etter finnmarksloven § 43 tredje ledd har utmarksdomstolen, når særlige grunner tilsier det, anledning til å pålegge en part helt eller delvis å bære egne kostnader i saken. Bestemmelsen gir også en viss åpning for å pålegge en part å erstatte motpartens sakskostnader.

I den forannevnte beslutning av 20. november 2014 presiserte utmarksdomstolen at domstolen først kan ta endelig stilling til sakskostnadsspørsmålet i den avgjørelsen som avslutter saken, jf. tvisteloven § 20-8 første ledd jf. finnmarksloven § 46 andre ledd. Det er først ved avslutningen av saken at domstolen har alle nødvendige opplysninger for å kunne vurdere bestemmelsene i finnmarksloven § 43 i sammenheng.

Utmarksdomstolen finner at det i denne saken ikke er grunnlag for å fravike hovedregelen i finnmarksloven § 43 første ledd andre punktum om at staten dekker nødvendige utgifter for partene.

Sakskostnader - Stjernøy reinbeitedistrikt mfl.

Prosessfullmektigene har inngitt sakskostnadsoppgaver. Advokat Geir Haugen har oppgitt de samlede kostnader for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. til 2 745 649 kroner inklusiv merverdiavgift. Kostnadene omfatter salær for prosessfullmektig med 1 935 000 kroner inklusiv merverdiavgift, og salær til rettslig medhjelper med 687 500 kroner inklusiv merverdiavgift. Salærkravet for prosessfullmektigen og den rettslige medhjelperen, advokat Andreas Brønner, utgjør til sammen 2 622 500 kroner inklusiv merverdiavgift.

Videre omfatter kostnadsoppgaven utgifter til reise og opphold med i alt 53 701 kroner for advokat Geir Haugen og 35 359 kroner for rettslig medhjelper, advokat Andreas Brønner, og 34 089 kroner for kopiering, porto og forsendelser. Det er opplyst at kostnadene skjønnsmessig kan fordeles med $\frac{3}{4}$ knyttet til søksmålet mot Finnmarkseiendommen, og $\frac{1}{4}$ knyttet til Sara-gruppens søksmål.

Utgifter til juridisk bistand har vært nødvendig. Utmarksdomstolen finner imidlertid at utgiftene til bistanden ikke står i et rimelig forhold til hva prosessoppdraget skulle tilsagt.

Ifølge kostnadsoppgaven har advokat Geir Haugen nedlagt 113 timer arbeid fram til inngitt stevning, 528 timer fra stevning fram til hovedforhandling og 132 timer fra hovedforhandlingens start. Til sammen utgjør det 773 timer.

For rettslig medhjelper, advokat Andreas Brønner, er det oppgitt 30 timer arbeid fram til inngitt stevning, 134 timer fra stevning fram til hovedforhandling og 111 timer fra hovedforhandlingens start. Til sammen utgjør det 275 timer.

Samlet tidsforbruk med saken for prosessfullmektig og rettslig medhjelper utgjør 1 048 timer. Av dette er 805 timer knyttet til arbeid forut for uttak av stevning og til saksforberedelse fram til hovedforhandling. Utmarksdomstolen finner at dette vesentlig overstiger det som har vært rimelig og nødvendig for å utføre prosessoppdraget. Utmarksdomstolen har 3. juli 2015 varslet advokat Haugen og advokat Brønner om mulig reduksjonen i salæret, og har samtidig redegjort for grunnlaget for denne vurderingen. Advokat Haugen har 13. august 2015 gitt merknader til varselet.

Etter utmarksdomstolens vurdering er omfanget av dokumenter fremlagt av Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. klart større enn nødvendig. Bare en mindre del av dokumentasjonen gjelder bevisstoff som kan knyttes til konkret bruk av Stjernøya gjennom tidene, og hoveddelen av dette utgjøres av den sakkyndige utredningen utført av NIKU på oppdrag fra Finnmarkskommisjonen og vitnet Arvid Pettersons historiske utredning fra 2004 om Stjernøyas bosetting og næringsliv. Utdrag fra offentlige utredninger (NOUer) og generell litteratur utgjør om lag en fjerdedel av det faktiske utdraget. Det er fremlagt 60 bilder fra Stjernøya, som etter det opplyste ble tatt fra helikopter under befarings av øya i 2004 av statens representanter i forbindelse med at søksmålet var reist for Alta tingrett. Finnmarkseiendommen har utarbeidet det vesentligste av det kartmaterialet som har vært produsert i anledning denne saken. Den fremlagte dokumentasjon gjelder følgelig i stor grad materiale som ikke har vært utpreget tidkrevende å innhente for prosessfullmektigen for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. Det er også lagt ned et langt mer omfattende arbeid enn nødvendig i utarbeidelse av juridisk utdrag. Det juridiske utdraget er på 2 378 sider, og inneholder blant annet 1 720 sider juridisk teori med utdrag fra 31 ulike verk hvorav de fleste ikke ble nærmere berørt under hovedforhandlingen. Saken framstår slik sett som unødvendig vidløftiggjort fra disse saksøkernes side.

Det må også ses hen til at saken opprinnelig var reist for Alta tingrett i 2004 med samme prosessfullmektig for disse saksøkerne. Det er i stevningen fra Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. opplyst at hovedforhandling i saken var berammet over fire uker ved tingretten, at saksøkerne var innvilget fri sakførsel, og at saken ble trukket fordi partene var enige om at den egnet seg bedre for behandling ved Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Selv om dette søksmålet ligger langt tilbake i tid, har advokat Haugen tidligere hatt slik befatning med saken at det må ha lettet saksforberedelsen for utmarksdomstolen noe.

Til sammenligning har prosessfullmektigen for den andre gruppen av saksøkere utført prosessoppdraget med om lag en fjerdedel av tidsforbruket og for en salærkostnad på om lag en femtedel av det salærkrav som er fremmet av prosessfullmektig og rettslig medhjelper for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl., se nedenfor.

Det vises også til at prosessfullmektigen for Finnmarkseiendommen til sammen på disse to sakene har utført prosessoppdraget med om lag en halvpart av tidsforbruket og for en

samlet salærkostnad på i overkant av en halvpart av det salærkrav som er fremmet av prosessfullmektig og rettslig medhjelper for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl.

Utmarksdomstolen fastsetter nødvendige utgifter for juridisk bistand til Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. til 1 300 000 kroner eksklusiv merverdiavgift, tilsvarende 1 625 000 kroner inklusiv merverdiavgift. Det innebærer en reduksjon sammenlignet med sakskostnadsoppgaven fra advokat Haugen med 997 500 kroner inklusiv merverdiavgift.

Ved vurderingen er det sett hen til at hovedforhandlingen varte over åtte rettsdager hvorav én lang rettsdag gikk med til befarings på Stjernøya. Dette var den første saken som ble reist for utmarksdomstolen, noe som medførte at det under saksforberedelsen ble reist prosessuelle problemstillinger som det har vært nødvendig for partene å vurdere. Saken har også reist prinsipielle spørsmål som har krevd noe tid å forberede seg på for prosessfullmektigene. Beløpet som tilkjennes anses tilstrekkelig til å kompensere for disse forhold, og også for nødvendig merarbeid som følge av at sakene er blitt forent til felles behandling. Beløpet anses også tilstrekkelig til å kompensere for merarbeid i saksforberedelsen som følge av at utmarksdomstolen i april 2015 varslet partene om mulig utsettelse av hovedforhandlingen på grunn av domstolens økonomi. Ved brev av 8. mai 2015 ble partene orientert om at utmarksdomstolen hadde fått tilsagn om tilleggsbevilgning fra Domstoladministrasjonen og at hovedforhandlingen ville bli avvirket slik planlagt. Det beløp som tilkjennes Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. som nødvendige utgifter til juridisk bistand vil selv etter reduksjonen overstige det beløp Finnmarkseiendommen tilkjennes for juridisk bistand samlet for disse to sakene, og mer enn tre ganger det beløp som tilkjennes den andre gruppen saksøkere, se nedenfor.

I tillegg kommer nødvendige utgifter utmarksdomstolen har dekket forskuddsvis for disse saksøkerne. Det gjelder reiseutgifter mv. under saksforberedelsen for prosessfullmektig og reise- og opphold for parter og vitner med 123 673,60 kroner. Videre gjelder det andel av transportutgifter til befarings med 6 054 kroner og trykkeriutgifter for juridisk utdrag med 28 687,50 kroner, samlet 158 415,10 kroner.

Advokatene Haugen og Brønner har mottatt forskuddsbetaling med 250 000 kroner utbetalt 10. mars 2014, 122 500 kroner utbetalt i desember 2015, 220 625 kroner utbetalt i februar 2015 og 232 862 kroner utbetalt i mars 2015, til sammen 825 987 kroner, hvorav 40 362,50 kroner gjelder utgifter og det øvrige gjelder salær.

I sak 14-162528TVI-UTMA betaler staten 1 906 564,10 kroner inklusiv merverdiavgift til saksøkerne til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Haugen og advokat Brønner og andre forskuddsbetalte utgifter med 944 040,10 kroner. Gjenstående 962 524 kroner blir å betale saksøkerne ved advokat Geir Haugen.

Sakskostnader Sara-gruppen

Advokat Andreas Larsen har oppgitt kostnadene for Sara-gruppen til 545 475,25 kroner inklusiv merverdiavgift. Kostnadene omfatter salær til advokat Larsen med 517 031,25 kroner inklusiv merverdiavgift. Det er oppgitt arbeid fram til inngitt stevning med 22 timer, arbeid fram til hovedforhandling med 155 timer, og arbeid fram til sakens avslutning i instansen med 96 timer. Videre er det oppgitt etterarbeid med tre timer. Til sammen utgjør dette et timetall på 276 timer.

Kostnadsoppgaven omfatter også reise- og oppholdsutgifter for prosessfullmektigen med 28 444 kroner.

Utgifter til juridisk bistand for Sara-gruppen har vært nødvendig. Det gjelder også for prosessfullmektigens reise- og oppholdsutgifter. Utmarksdomstolen har ingen bemerkninger til det salærkrav som er fremmet av advokat Larsen.

I tillegg har utmarksdomstolen forskuddsvis dekket nødvendige utgifter for disse saksøkerne knyttet til reise- og opphold for parter og vitner med 22 612 kroner, og andel av transportutgifter til befarung med 6 054, samlet 28 666 kroner.

Advokat Andreas Larsen har mottatt forskuddsbetaling med 160 312,50 kroner utbetalt 6. april 2015.

I sak 14-164564TVI-UTMA betaler staten 574 141,25 kroner inklusiv merverdiavgift til G m. fl. til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Larsen og andre forskuddsbetalte utgifter med til sammen 188 978,50 kroner. Gjenstående 385 162,75 kroner blir å betale disse saksøkerne ved advokat Andreas Larsen.

Sakskostnader – Finnmarkseiendommen

Advokat Hurum har oppgitt kostnadene for Finnmarkseiendommen i tvisten mellom Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. og Finnmarkseiendommen til 1 078 623,50 kroner inklusiv merverdiavgift. Kostnadene omfatter salær til prosessfullmektig med 987 765,50 inklusiv merverdiavgift. Det er oppgitt arbeid fram til tilsvær med 29,25 timer, arbeid fram til hovedforhandling med 194 timer, og arbeid fram til sakens avslutning i instansen med 107 timer, til sammen 330,25 timer.

Videre omfatter kostnadsoppgaven reise- og oppholdskostnader for prosessfullmektig med 12 618,50 kroner, og for partsrepresentantene med til sammen 17 195 kroner. Kostnadene til vitnet Arvid Petterson er oppgitt til 2 500 kroner. Kostnadene for utarbeidelse og trykking av dokumentutdrag er oppgitt til samlet 58 544,50 kroner.

Finnmarkseiendommens kostnader i tvisten mellom Sara-gruppen og Finnmarkseiendommen er oppgitt til 544 937,50 kroner inklusiv merverdiavgift.

Kostnadene omfatter salær til prosessfullmektig med 493 109,50 inklusiv merverdiavgift. Det er oppgitt arbeid fram til tilsvar med 14,75 timer, arbeid fram til hovedforhandling med 97 timer, og arbeid fram til sakens avslutning i instansen med 53 timer, til sammen 164,75 timer.

Videre omfatter kostnadsoppgaven reise- og oppholdskostnader for prosessfullmektig med 12 618,50 kroner, og for partsrepresentantene med til sammen 17 195 kroner. Kostnadene til vitnet Arvid Petterson er oppgitt til 2 500 kroner. Kostnadene for utarbeidelse og trykking av dokumentutdrag er oppgitt til samlet 19 514,50 kroner.

De oppgitte kostnadene for Finnmarkseiendommen har vært nødvendige i begge saker. Utgifter til juridisk bistand har vært nødvendig. Advokat Hurum har ved oversendelsen av sin oppgave bemerket at kostnadene med saken har blitt betydelige, og at det skyldes flere forhold. Han har vist til at saken hadde en relativt omfattende behandling i retten. Videre er det vist til at dette var den første saken som ble reist for utmarksdomstolen, og at det har gjort det nødvendig å vurdere flere prosessuelle forhold. Utmarksdomstolen er enig i dette. Hovedforhandlingen varte over åtte rettsdager hvorav én lang rettsdag gikk med til befarings på Stjernøya. Det har under saksforberedelsen blitt reist prosessuelle problemstillinger som det har vært nødvendig for partene å vurdere. Saken har også reist prinsipielle spørsmål som har krevd noe tid å forberede seg på for prosessfullmektigene. Advokat Hurum opplyser å ha avskrevet 50 timer da kravet ble vurdert for høyt samlet sett.

Finnmarkseiendommen påtok seg under saksforberedelsen å utarbeide faktisk utdrag i saken. Dokumentene som er inntatt i det faktiske utdraget, i alt 2 206 sider, er i all hovedsak lagt frem av prosessfullmektigen for Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. Det samme gjelder det juridiske utdraget, som omfatter 2 378 sider. Gjennomgang av dette materialet må nødvendigvis ha tatt noe tid for Finnmarkseiendommens prosessfullmektig.

Advokat Hurum opplyser videre at salærkostnadene er fordelt med 2/3 på tvisten mellom Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. og Finnmarkseiendommen og 1/3 på tvisten mellom Sara-gruppen og Finnmarkseiendommen. Reisekostnadene er fordelt med en halvpart på hver sak, mens kostnadene forbundet med utdraget er fordelt med 3/4 på tvisten mellom Stjernøy reinbeitedistrikt mfl. og Finnmarkseiendommen og 1/4 på tvisten mellom Sara-gruppen og Finnmarkseiendommen. Utmarksdomstolen har ingen bemerkninger til denne fordelingen av kostnadene, som synes rimelig og reell.

I tillegg har utmarksdomstolen forskuddsvis dekket nødvendige utgifter for Finnmarkseiendommen knyttet til reise- og opphold for vitner med 9 498 kroner, og andel av transportutgifter til befarings med 6 054 kroner, samlet 15 552 kroner, som fordeles med en halvpart på hver av sakene.

I sak 14-162528TVI-UTMA betaler staten 1 086 399 kroner inklusiv merverdiavgift til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling med 7 776 kroner. Gjenstående 1 078 623 kroner blir å betale Finnmarkseiendommen ved advokat Knut Helge Hurum.

I sak 14-164564TVI-UTMA betaler staten 552 713,50 kroner inklusiv merverdiavgift til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling med 7 776 kroner. Gjenstående 544 937,50 kroner blir å betale Finnmarkseiendommen ved advokat Knut Helge Hurum.

Utmarksdomstolens avgjørelser kan påankes direkte til Høyesterett når anke ikke er avskåret etter finnmarksloven, jf. finnmarksloven § 42.

Dommen og kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

Sak 14-162528TVI-UTMA:

1. Søksmålet avvises så langt det gjelder krav om betaling av tonnøre og festeinntekter. For øvrig frifinnes Finnmarkseiendommen.
2. Staten betaler 1 906 564,10 – enmillionnihundreogsekstusenfemhundreogsekstifire 10/100 – kroner til saksøkerne til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Haugen og andre forskuddsbetalte utgifter med 944 040,10 – nihundreogførtifiretusenogforti 10/100 – kroner. Gjenstående 962 524 – nihundreogsekstitotusenfemhundreogtjuefire – kroner blir å betale saksøkerne ved advokat Geir Haugen.
3. Staten betaler 1 086 399 – enmillionåttisekstusentrehundreogtjue – kroner til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetalte utgifter med 7 776 – syvtusensyvhundreogsyttiseks – kroner. Gjenstående 1 078 623 – enmillionsyttiåttetusensekshundreogtjue – kroner blir å betale Finnmarkseiendommen ved advokat Knut Helge Hurum.

Sak 14-164564TVI-UTMA:

1. Søksmålet avvises så langt det gjelder krav om betaling av tonnøre og festeinntekter. For øvrig frifinnes Finnmarkseiendommen.
2. Staten betaler 574 141 – femhundreogsyttifiretusenetthundreogførtien – kroner til saksøkerne til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Larsen og andre forskuddsbetalte utgifter med til sammen 188 978,50 – etthundreogåttitatusennihundreogsyttiåtte 50/100 – kroner. Gjenstående 385 162,75 – trehundreogåttifemtusenetthundreogsekstito 75/100 – kroner blir å betale saksøkerne ved advokat Andreas Larsen.
3. Staten betaler 552 713,50 – femhundreogfemtifiretusenogtrettent 50/100 – kroner til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetalte utgifter med 7 776 – syvtusensyvhundreogsyttiseks – kroner. Gjenstående 544 937,50 – femhundreogførtifiretusenennihundreogtrettisyv 50/100 – kroner blir å betale Finnmarkseiendommen ved advokat Knut Helge Hurum.

Marit Nervik

Nils Asbjørn Engstad

Benny Solheim

Kjersti Schanche

Jan Åge Riseth

Rettledning om ankeadgangen

Utmarksdomstolens avgjørelser kan påankes direkte til Høyesterett når anke ikke er avskåret etter finnmarksloven, jf. finnmarksloven § 42.

Tvisteloven gjelder så langt den passer for utmarksdomstolens virksomhet, dersom ikke annet er bestemt i finnmarksloven.

Finnmarksloven har bestemmelser i § 38 andre ledd, § 39 andre ledd og § 40 fjerde ledd om avgjørelser truffet av utmarksdomstolen som ikke kan angripes. For øvrig regulerer reglene i tvisteloven kapittel 30 om anke til Høyesterett den adgangen partene har til å få utmarksdomstolens avgjørelser overprøvd av Høyesterett. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er bestemt ved lov. Ankefristen avbrytes av rettsferien. Rettsferie er følgende: Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med andre påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar, jf. domstolloven § 140.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Utmarksdomstolen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.